

MINISTERIE VAN ONDERWIJS

NAVORSINGS- EN
STUDIECENTRUM
VOOR DE GESCHIEDENIS
VAN DE TWEEDE
WERELDOORLOG

MEDEDELINGEN 17

LEUVENSEPLEIN 4 (Bus 19) - 1000 BRUSSEL - TEL. 218 45 27

L
1/2

MINISTERIE VAN ONDERWIJS
MINISTERE DE L'EDUCATION NATIONALE

MEDEDELINGEN NR. 17 - 1987

NAVORSINGS- EN STUDIECENTRUM VOOR DE GESCHIEDENIS

VAN DE TWEEDE WERELDOORLOG

BRUSSEL

ISSN 0772-1196

INHOUDSTAFEL

AKTIVITEITEN VAN HET CENTRUM

A. WETENSCHAPPELIJK COMITE - BETREKKINGEN MET HET BUITENLAND - SEMINARIES

1. Wetenschappelijk Comité	5
2. Bureau	5
3. Betrekkingen met het buitenland	5
4. Seminaries	7
5. Het Centrum verleende zijn medewerking	17

B. ARCHIEVEN - VERZAMELINGEN

1. Archieven	19
2. Fototeek	23
3. Fonoteek	24
4. Hulpinstrumenten	24

C. PUBLIKATIES EN VOORDRACHTEN

1. Publikaties van het Centrum	25
2. Publikaties van het wetenschappelijk personeel	26
3. Voordrachten van het wetenschappelijk personeel	27
4. Radio- en Televisie-uitzendingen	28

KRONIEK

1. Het Centrum en de pers	30
2. Enkele chronologische hulpmiddelen	30
3. Bedenkingen bij een bespreking over "Zo was het in Da-chau"	38
4. Colloquium "L'Image et l'Industrie"	41

LEKTUURNOTITIES 43

GIFTEN 51

AKTIVITEITEN VAN HET CENTRUM

A. WETENSCHAPPELIJK COMITE - BETREKKINGEN MET HET BUITENLAND - SEMINARIES

1. Wetenschappelijk Comité

Sinds medio 1986 kwam het Comité samen op 27 juni, 8 juli, 25 september, 9 oktober en 12 december 1986 en op 24 april, 11 mei en 18 juni 1987.

Naast administratieve en financiële aangelegenheden werden ook de activiteiten van het Centrum besproken. Het probleem van de voogdij over het Centrum kwam eveneens aan bod en in de context van een eventuele omvorming in Instelling van Openbaar Nut werden verschillende zittingen gewijd aan de bespreking van nieuwe ontwerp-statuten.

2. Bureau

Het Bureau vergaderde tienmaal o.a. om de zittingen van het Comité voor te bereiden. Ook werd door een beperkt Bureau het voorstel van ontwerp-tekst van nieuwe statuten opgesteld.

3. Betrekkingen met het buitenland

Op 17 en 18 oktober 1986 waren wij te gast op een colloquium ingericht door de *Université de Paris III* en onze Franse zusterorganisatie, het *Institut d'Histoire du Temps Présent*, te Parijs onder het thema "*Vluchtelingen en emigranten uit Centraal Europa in de anti-fascistische beweging en het verzet in Frankrijk (1933-1945)*".

Op dit colloquium kwam een brede waaier van onderwerpen aan bod : de opvang van de vluchtelingen/emigranten, de houding van de Franse overheid, de publieke opinie, de antifascistische stromingen en meer in het bijzonder de emigranten-vrijwilligers voor de Internationale Brigaden, de inlijving in het Frans leger in 1939, de vreemdelingen in de interneringskampen (voor én tijdens de oorlog) en tenslotte de rol van de diverse nationale groepen in het verzet.

Dat dit colloquium precies vandaag werd georganiseerd is wellicht geen toeval. Ook in België is er de laatste jaren een steeds groeiende belangstelling voor het emigrantenfenomeen in het interbellum en de nasleep ervan tijdens de oorlogsperiode. Deze interesse kan verklaard worden door een mogelijke parallel met het emigrantenvraagstuk vandaag en met de nieuwe inzichten in de joodse problematiek. Dit laatste is een complex fenomeen waarbij tegelijkertijd het *Holocaust*-syndroom ten dele werd overwonnen (en er bijgevolg meer ruimte is voor

ernstige wetenschappelijke studie) en anderzijds er de laatste jaren een nieuwe identiteitscrisis ontstaat in de joodse gemeenschappen in de diaspora.

Het belang van deze immigratie/vluchtelingenproblematiek voor de studie van de periode 1930-1945 kan vanuit twee invalshoeken bekeken worden :

1. de immigrant als ontwortelde, waarvan de reacties in een gegeven maatschappelijke en sociaal-economische context ons heel wat kunnen bijbrengen over de menselijke natuur;
2. de houding van de autochtone bevolking en de overheid t.a.v. deze vreemde "invasie". Deze houding roept een heel gamma van onthaltende en verwerpende reacties op, sterk beïnvloed door de economische crisis; met name is het emigrantenvraagstuk een element van polarisatie tussen de diverse autochtone sociaal-politiek-ideologische groepen. Net als voor de vreemdelingen zelf is het belangrijk dit in de continuïteit van de vooroorlog en de oorlog te bestuderen : deze periode heeft alvast het voordeel een rijk voorzien laboratorium te zijn, waarbij heel wat externe elementen (volksfront, Spaanse burgeroorlog, economische crisis, tweede wereldoorlog, bezetting, joods vraagstuk) deze marginaliteit-integratie problematiek hebben beïnvloed.

Deze thema's kwamen allen expliciet of impliciet op het colloquium aan bod. Het feit dat het op de Franse situatie was toegespitst, vormde trouwens geen beletsel om nu en dan een vergelijking te maken met de toestand in België. Dit was met name mogelijk voor de Poolse immigratie die zowel in Frankrijk als in België werd bestudeerd (1). Een lacune m.b.t. Frankrijk was ongetwijfeld het ontbreken van een studie over de emigranten in de Internationale Brigaden. Anderzijds stelden wij vast dat de participatie van vreemdelingen in het verzet in Frankrijk meer is bestudeerd dan in België (met uitzondering van de joden).

Het lijkt ons alvast dat de confrontatie met deze problematiek in het emigratie-vluchtelingenland bij uitstek - Frankrijk, heel wat interessante aanknopingspunten vertoonde met België en bijgevolg vruchtbaar is geweest.

Rest ons nog de vraag : wanneer een gelijkaardig colloquium voor België ?

Rudi VAN DOORSLAER

(1) Frank CAESTECKER, *Het vreemdelingenbeleid in de tussenoorlogse periode, 1922-1937*. R.U.Gent, 1983 (licentieverhandeling); Jeanine Ponty, *Polonais méconnus. Histoire des travailleurs immigrés en France dans l'entre-deux-guerres*. Paris, 1986.

4. Seminaries

Mythevorming in concentratiekampgetuigenissen, door Gie Van den Berghe (30 oktober 1986)

Dit seminarie is een bijdrage tot het verklaren van welbepaalde tekortkomingen in de (individuele) getuigenissen van de KZ-ervaring en in de wijze waarop gevangenen de realiteit van de kampen verdrongen en verwerkten. Onderwerp van dit seminarie is de *totaalverklaring* van de kampervaring als één van de meest voorkomende onvolkomendheden in de vele getuigenissen : van de complexe realiteit wordt een vertekend beeld gegeven door er een sterk vereenvoudigend, stereotiep en zogezegd alles verklarend verhaal over te vertellen. In het bijzonder wordt ingegaan op de theorie van de *duivelse samenzwering* (diabolische komplottheorie) als een dergelijke totaalverklaring. Als concreet voorbeeld daarvan wordt het getuigenis van Bruno Bettelheim geanalyseerd (in ned. vertaling verschenen in de aula-reeks onder de titel "Massificatie en zelfbehoud"). Dit boek is wat G. Van den Berghe noemt de *psychoanalytische versie* van de diabolische komplottheorie.

In deze psychoanalytische 'verklaring' wordt het gedrag van de gevangenen gepathologiseerd. Uit kampgedrag zou niets anders blijken dan de regressie tot primitief en kinderlijk gedrag, een gedrag waartoe de SS de gevangenen op een uiterst geplande wijze zou dwingen teneinde de menselijke persoonlijkheid te desintegreren en te degenereren, om ze tenslotte te kunnen vernietigen. In deze overtuiging dat de SS hierbij zeer opzettelijk, systematisch en met een hoge graad van perfectie zou tewerkgaan ligt de kern van de diabolische komplottheorie. Dat volgens deze theorie niets toevallig, en alles wat er in het kamp gebeurde het resultaat was van duivelse intenties van de SS, wordt in dit seminarie geïllustreerd met talrijke voorbeelden. G. Van den Berghe merkt op hoe de psychoanalyticus hier geheel abstraheert of afziet van de concreet situationele context, en hoe hij de ervaren regressie a.h.w. projecteert als doelstelling naar de SS toe. Tevens wordt aangetoond hoe deze 'verklaring' uitmondt in een indirecte culpabilisering van de zogenaamd kinderachtige slachtoffers. Deze 'verklaring' kwam in feite neer op een rationalisering van afwijkend gedrag. Deze rationalisering luidt : het waren niet de gevangen zélf die zich deviant gedroegen ; buiten hun eigen wil om werd hun gedrag bepaald door een duivelse wil van de SS, zodat henzelf geen verantwoordelijkheid trof.

G. Van den Berghe toont echter duidelijk aan hoe deze duivelse voorbedachtheid van de SS door de gevangenen wordt overschat. Ondanks de (symbolische) 'kracht' die de gevangene uit louter zelfbehoud bleef putten uit deze rationaliseringen, dient benadrukt hoe onkritisch een diabolisch komplotdenken de eigenlijke kampwerkelijkheid benadert en als zodanig een beter begrip van de KZ-ervaring verhindert.

Niet alleen hierop te hebben gewezen, maar ook (en vooral) de diepgaande ontmaskering van een dergelijk 'ideologisch' denken is de grote verdienste van dit seminarie.

Kris WITZORECK (1)

Les Libéraux face à la montée du fascisme en Belgique, door Marc Dhoore (17 december 1986)

Spreker begint met de vaststelling dat de liberale familie in deze kontekst weinig bestudeerd werd. Ten onrechte, want deze "partij van de kwaliteit" alhoewel numeriek minder belangrijk dan de andere traditionele partijen, was toch de verdedigster bij uitstek van verdraagzaamheid, vrijheid en van het parlementair systeem.

Wat waren nu de liberale reacties op het fascisme ?

Rond 1935 ziet Dhoore twee stromingen : de ene die een democratische eenheid voorstond en de Volksfront- idee niet ongenegen was, de andere die dat "een stap in de richting van Moskou" vonden, wat Berlijn "bijna sympathiek" maakte. De anti-fascistische strategie was dus een problematische. Hoe was ze gegroeid ?

T.a.v. Italië waren er van in de beginjaren bepaalde sympathieën en bepaalde antipathieën. Die sympathieën waren het gevolg van het anti-communisme van het fascisme, van het orde op zaken stellen door Mussolini enz. Ook tijdens de oorlog in Ethiopië bleef die sympathie ; de sancties tegen Italië werden afgekeurd. Volgens Dhoore mag dit alles geen echt pro-fascisme worden genoemd, daar het geen ideologische basis had. De herinnering aan de geallieerde van 1914-18 speelde; het was in Europese kontekst niet wenselijk dat Frankrijk van Italië zou vervreemden.

Want er was inderdaad ook nazi-Duitsland. Daar stelt Dhoore een bijna eenparige anti-houding vast. Wel waren er verschillende motiveringen. Het antisemitisme wekte algemene weerzin op. Voor anderen speelde ook de *Duitse* (dus niet specifiek de nazi) bedreiging tegen België ; die germanofobie ging zover dat sommigen zelfs Duitse joden ongewenst achten. Nog anderen waren echte anti-fascisten.

Spreker constateert dat dit anti-fascisme hoe dan ook niet het cement was van de liberale weerzin voor het Hitler-regime, maar wel het anti-Duitse aspekt.

Op de koop toe leek voor vele liberalen het "communistisch gevaar" veel erger. Dat de anti-fascisten in heel

(1) Met dank aan het *Tijdschrift van de Auschwitz Stichting*.

Europa zich poogden te verenigen, sterkte de liberalen in hun ideeën over dat communistische gevaar.

Dhoore wijst erop dat langs de andere kant toch een aantal "jongeren" (Janne, Jaspar, Motz ...) de anti-fascistische eenheidsorganisaties genre Volksfront genegen waren.

Maar de meeste liberalen vreesden dat de deelname aan een Volksfront de eenheid van de partij in gevaar zou brengen.

In het begin van 1936 nam de malaise bij de liberalen nog toe n.a.v. de overwinning van het Volksfront in Spanje (met de daaropvolgende troebelen) en in Frankrijk en de overwinning van de extremistische partijen (Rex, KP, VNV) bij de Belgische verkiezingen van mei. De Rexistische slogan "Rex ou Moscou" zaaide verwarring in de liberale rangen.

Het breekpunt werd gevormd door het uitbreken van de Spaanse burgeroorlog. Bijna de hele liberale pers koos partij tegen het Frente Popular, tegen het "rode gevaar" en voor Franco. Het anti-communisme maakte een einde aan de liberale Volksfront-initiatieven, meer speciaal die van de jongeren. Ook speelde hier de vrees voor een splitsing in de partij; een Volksfront zou dus "het spel spelen van fascist en kommunisten".

Het is precies in die zin dat de diepe malaise bij de liberalen opgelost werd door de nieuwe voorzitter De Laveleye. De strijd tegen alle extremisten, "noch Rex, noch Moskou", werd het uiteindelijk liberale antwoord op fascisme en communisme. Spanje was het niet te volgen voorbeeld; de Volksfront-idee werd definitief begraven; anderzijds werden Rex en V.N.V. in de ban geslagen en tenslotte de historische rol van het matigende liberalisme benadrukt. Spreker wijst erop dat deze formule inderdaad de unanimité onder de liberalen herstelde en zelfs een zeker enthousiasme veroorzaakte.

Die opstelling tegen fascisme en communisme belette niet dat menig liberaal in 1939 een zucht van oplichting slaakte bij de overwinning van Franco. Bij sommige jongeren kwam de republikeinse voorliefde echter weer boven.

Op dit punt besluit Dhoore met de conclusie dat de liberalen een dubbele houding aannamen t.o.v. het fascisme : tegen Italië rees weinig weerstand, tegen Duitsland wel, maar dit laatste vormde geen anti-fascistisch "cement" in de partij.

Het praktische resultaat van de "noch Rex, noch Moskou"-strategie was dat men eigenlijk wél gebiologeerd bleek door die keuze. In die zin ging men het "rode gevaar" duidelijk overschatten, terwijl het fascisme onderschat werd.

Dirk MARTIN

Extrême droite et droite extrême en Europe pendant les années trente, door G. Goriely (28 januari 1987).

Voor dit seminarie over de verschillende uitingen van het politiek extremisme putte Georges Goriely uit zijn werk "Hitler prend le pouvoir" (Ed. Complexe, 1982). Hij had het over de carrière van een verarmde kleinburger die op eerste zicht in niets voorbestemd leek om de dictator te worden die men kent. Hoe kon Hitler het Duitse volk rond zich scharen (*Ein Volk, ein Reich, ein Führer*) ? Wat was met de gekende machtsverhoudingen de echte inzet ? Waarom capituleerden katholieken, liberalen, democraten en sociaal-democraten voor hem en in welke mate zijn zij dus verantwoordelijk voor wat er komen zou ? Hoe kon een regime waarvan het hoofddoel de "Befreiung" (bevrijding) was, tot racisme, uitroeiingsoorlog en volkerenmoord komen ? Dat waren de vragen die spreker behandelde in zijn levendige maar toch erudiete uiteenzetting. Men kan niet genoeg wijzen op het belang daarbij van het verdrag van Versailles dat de frustraties van een volk dat zich zo lang gekoloniseerd had gevoeld, opnieuw tot uiting bracht. Het werd het symbool van een onnoembaar ongeluk dat als referentiepunt en verklaring zou dienen voor alles wat er nog zou mislopen... en Hitler maakte daar gebruik van.

Volgens spreker is dit echter geen voldoende verklaring. Fundamenteler voor de geschiedenis van het nationaal-socialisme is de Staatsraison. Ook na Hitler en op andere plaatsen waren er andere leiders die de beweging van nationale bevrijding die zij zegden te verpersoonlijken, paarden aan tirannie en slachtpartijen. Zijn Ho-Chi-Minh, Castro en Khomeiny minder schuldig dan anderen die door een Duitse beweging die ook "de wereld schokte", geïnteresseerd, aan het twijfelen gebracht en geëxalteerd werden ? Georges Goriely besluit met een wijze les : "Het nazisme toont ons aan de oppervlakte wat orde, hiërarchie, staatsraison kunnen betekenen, en, belangrijker, de verschrikkelijke misverstanden die verbonden zijn aan de termen "bevrijding", "nationale onafhankelijkheid", "anti-imperialistische strijd" en vooral "revolutie".

Pascal MARTIN

Voedselrantsoenering onder Duitse bezetting, door A. Henau en M. Van de Wijngaert (20 februari 1987)

De rantsoenering van de levensmiddelen gedurende de bezetting is een complex gegeven. Het volstaat geensins alle rantsoenen netjes per produkt en per verbruikersgroep op een rijtje te plaatsen om te weten hoe het systeem werkte. Vooreerst deed de rantsoenering zich niet als een *deus-ex-machina* voor, maar resulteerde ze uit vooroorlogse ideeën en voorbereidingen. Dat voorbereidende werk vormde het uitgangspunt voor de nieuwe Belgische gezagsdragers die in mei 1940 het bestuur van het land kregen toevertrouwd. De rantsoenering was overigens slechts één schakel van een gans systeem dat vraag en aanbod van de schaarse levensmiddelen

moest reguleren en de bevoorrading van de bevolking verzekeren. Een groots institutioneel kader en een gigantische administratie die de ganse ravitailleringpolitiek ondersteunde, werd opgezet. Bij de analyse van de rantsoenering *in se* vormen de kwantitatieve gegevens het uitgangspunt. Deze cijfers vergen evenwel een afdoende verklaring; de grootte van de rantsoenen werd immers bepaald door een interactie van factoren, zoals de economische oriëntatie van het land, en een aantal overwegingen bv. in verband met de volksgezondheid. Verder vertellen de getallen niets over de mate waarin de rantsoenen werden uitgekeerd, noch over de kwaliteit ervan. Een uitgebreide kwalitatieve analyse verstrekke hierover de nodige details. Tevens werden de invloed van de rantsoenen op de volksgezondheid en de perceptie ervan onder de loep genomen. Dit gebeurde voornamelijk via een drieledige vergelijking; m.n. de geldende rantsoenen versus het ideale dieet, het vooroorlogs dieet en de oorlogsrantsoenen in het buitenland. Ruime aandacht ging daarnaast naar de enorme impact van de strakke rantsoenering op het dagelijks leven. De creativiteit bij de aanwending van het rantsoen en bij de tijdrovende zoektocht naar legale en illegale aanvullingen ervan werd grondig belicht. Vooral de liefdadigheid en de bloeiende sluikhandel kregen een ruime plaats toebedeeld. De publieke opinie en de houding van diverse instanties en personen t.o.v. het magere oorlogsdieet werd ook aangeraakt. Aangezien de voedselrantsoenering ruim vier jaar langer duurde dan de bezetting en de voedingseconomie zich vanaf 1944 maar traag herstelde, werd tenslotte nagekaart over de situatie tijdens de eerste naoorlogse jaren.

Anne HENAU/Mark VAN DEN WIJNGAERT

De dubbelzinnigheid van een epuratie, door Etienne Dejonghe (11 maart 1987)

Professor Etienne Dejonghe (Université de Lille III en sinds jaar en dag één van de grote specialisten m.b.t. de Franse geschiedenis tijdens de tweede wereldoorlog) hield een verhelderende uiteenzetting over de epuratie in Frankrijk, die door de probleemstelling en de aanpak het Franse kader overschreed. Hij bekeek de epuratie vanuit twee invalshoeken:

1. de epuratie als bestraffing, met inbegrip van het straf-rechterlijk aspect;
2. de epuratie als element van vernieuwing in de Franse geschiedenis.

1. De epuratie als bestraffing

Het is bekend dat in de bevrijdingsdagen er een golf van terechtstellingen doorheen Frankrijk is gegaan; er is een explosie geweest van volkswoede. Het cijfer van ca. 11.000 doden wordt in dit verband naar voor geschoven.

Daarnaast waren er ook massale interneringen, vaak uitgevoerd op initiatief van de lokale autoriteiten en het verzet. Eind september 1944 kregen de commissarissen van de Republiek de bevoegdheid over de interneringen, er werden speciale commissies opgericht in december, waarna het aantal opgesloten personen sterk terugliep.

Belangrijk voor de bestraffing van de collaborateurs was de juridisch-politieke motivatie die werd uitgewerkt. De gehoorzaamheid aan een feitelijke regering - in casu de Vichy-regering - moest voorafgaandelijk juridisch worden ontkracht. De notie "verraad aan de natie" werd gekoppeld aan de onwettelijkheid van de wapenstilstand in 1940 en bijgevolg ook de onwettelijkheid van de Vichy-regering. Daarnaast werd door de juristen ook het begrip "onwaardigheid" geïntroduceerd ten behoeve van de burgerlijke epuratie in de overheidsdiensten.

125.000 strafdossiers werden aangelegd, slechts 2.000 personen werden ter dood veroordeeld en 760 onder hen werden effectief geëxecuteerd (in België leidde 5,9% van de dossiers tot veroordelingen, in Frankrijk 0,94%). De burgerlijke epuratie verging het niet anders : 65% van de personen waartegen een zaak was aanhangig gemaakt, werden vrijgesproken, en met nog eens de helft van de veroordeelden gebeurde hetzelfde voor de Raad van State. Hierbij dient nog in het algemeen te worden opgemerkt dat er geen eenvormigheid werd bereikt, noch in het aantal veroordelingen (%), noch in de strafmaat. Drie elementen speelden daarin mee : de periode, de vormen van collaboratie, de regio's. In feite groeide er een soort omgekeerde klassenjustitie: de economische collaboratie werd veel minder zwaar gestraft dan de politieke (en intellectuele) collaboratie.

2. De epuratie als element van maatschappijvernieuwing of van continuïteit

Men kan stellen dat er na de bevrijding onder de uiteenlopende stromingen die uit het verzet kwamen, een consensus bestond over het feit dat de nieuwe macht geen verlengstuk mocht zijn van het Vichy-regime. De epuratie als element van vernieuwing dus. De Fransen wensten een 'renouveau' van de elites én van de economische structuren. Het patronaat had tijdens de bezetting collectief gefaald door zich aan te sluiten bij Vichy, zodat zelfs het "vrije ondernemerschap" met wat dat aan ideologische concepten inhield, in discrediet was geraakt. Ook op het terrein van de sociale relaties werd er dus een vernieuwing in de zeden gewenst.

Naast deze wil tot vernieuwing was er in industriële centra, maar daar niet alleen, een sociaal revolutionnaire situatie ontstaan. De bevrijdingscomité's en milities bouwden zich een reële machtspositie uit; bedrijven werden door de werknemers 'spontaan' genationaliseerd (de teugels lagen daarbij vaak in de handen van de syndicalisten) of in eigen beheer uitgebaat. Dit alles werd teruggedraaid en gestabiliseerd door

een compromis tussen de Gaullisten en de communisten. Het is evident dat dus naast de wil tot vernieuwen bij de Gaullisten ook de vrees voor een sociale revolutie een rol speelde, en trouwens meer en meer ging doorwegen.

Dat was het geval bij de intentie tot vernieuwing van de elites. Frankrijk was trouwens niet in staat zijn elites te vernieuwen (dat zou in de andere landen precies hetzelfde geweest zijn). Deze gegevens verklaren de filosofie van de epuratie onder de ambtenaren en werkgevers. Op 1 miljoen ambtenaren werden er alles bij elkaar 11.000 gesanctioneerd. Zo was er in het begin een strenge epuratie in de schoot van de politiediensten, maar die zwakte daarna af en bepaalde politiefunctionarissen werden opnieuw geïntegreerd. Ook in ondernemerswereld kan volgens Dejonghe eigenlijk van een mislukte epuratie gesproken worden. De zwarte markt-handelaren kregen de volle lading, maar de industriëlen bleven gespaard. In de productiesector waren het trouwens veelal de kleine N.V.'s die werden aangepakt.

Na een eerste periode (tot december 1944) waarbij de bevolking kloeg over te veel clementie, begonnen de maatschappelijk-sociale aspecten meer en meer door te wegen op de epuratie; na oktober 1945 ging de belangstelling in de eerste plaats uit naar structuurhervormingen. Die structurele hervormingen kwamen er in Frankrijk ook (nationalisaties); uiteindelijk werd er eveneens een aanzienlijke vernieuwing doorgevoerd in het politiek personeel. De nationalisaties verloren echter snel hun politiek karakter.

Etienne Dejonghe formuleerde tenslotte het besluit dat de tweede wereldoorlog en de epuratie geen echte vernieuwing hebben gebracht in de Franse maatschappij. Een vernieuwing kwam er pas tijdens de economische groei-jaren van de naoorlog. Dat is alvast een belangwekkende conclusie voor wie de veranderingsprocessen in een moderne industriële maatschappij bestudeert.

Rudi VAN DOORSLAER

La Belgique et le Plan Marshall, door G. Kurgan (29 april 1987)

Er bestaat een ganse mythevorming over de omstandigheden van het naoorlogse economische herstel in België. Mevr. Kurgan, hoogleraar aan de U.L.B., onderzoekt die aan de hand van de uitwerking en toepassing van het Marshallplan vanuit Belgisch standpunt.

Had België Amerikaanse hulp nodig? Eens deze beslist, welk aandeel kreeg België? Wat waren er de gevolgen van? Dat is de vraagstelling van dit seminarie gebaseerd op de archieven van Buitenlandse Zaken, persstudie en gesprekken met enkele getuigen van de onderhandelingen.

België, land waar mirakels gebeuren - of waar gekken wonen. Dat is het gelaat van ons land in een bevrijd Europa. Een intakt industrieel apparaat laat toe om onmiddellijk te voldoen aan de behoeften van de geallieerde legers. De deviezen stromen binnen, werkloosheid is onbestaande, de wegverbindingen worden vlug hersteld. De inflatie, een obsessie voor het toenmalige establishment, wordt beteugeld met de Gutt-operatie die vier miljard doet verdwijnen. Op middellange termijn zullen de gevolgen vooral van psychologische aard zijn.

Het belangrijkste is dat er een sociale consensus tot stand komt met "goed leven" als voorwaarde voor "goed werken", het omgekeerde van in de buurlanden.

De produktie wordt zo hoog mogelijk opgedreven, massa's consumptiegoederen worden ingevoerd. België wordt een land van hoge lonen, een welvaarteilandje in een berooid Europa.

Maar de economische realiteit wreekt zich. De traditionele handelspartners kunnen niet kopen - en de U.S.A. verkopen, maar kopen niet : de Belgische handelsbalans stort in mekaar. De kredieten die werden toegestaan om bij ons te kopen, worden niet terugbetaald. Voor België is het probleem van monetaire aard. Het is in die optiek dat het Marshallplan nuttig kan zijn : eigenlijk gaat het erom dat de U.S.A. aan de traditionele kopers de mogelijkheden zouden geven om de overvloedige Belgische productie te kopen en te betalen.

Paradox : alleen België wenst een echt economisch liberalisme en brengt dat ook in de praktijk. Dat was trouwens de hoofddoelstelling van het Marshallplan. Maar in feite is België alleen in Europa om er voor zichzelf geen behoefte aan te hebben ! Toch zullen de U.S.A. erop aandringen kredieten te vragen ... om krediet te kunnen verlenen.

Maakt men de balans op, dan ziet men dat de resultaten tegengesteld zijn aan de uitgangspunten. Het kommunistisch gevaar was in België niet acuut, en dus kreeg het land weinig aandacht. Erger, de landen met een soberheidspolitiek die alle hulp in hun heruitrusting steken, krijgen veel meer. Zo kunnen zij heel hun productieapparaat moderniseren. Het oude Belgische productieapparaat draait op volle toeren : in de visie van de Amerikanen en van de Belgische industriële leiders zijn er dus weinig behoeften.

Een erg monetaristisch standpunt leidt ertoe dat te weinig geïnvesteerd wordt in het productieapparaat. De heruitrusting, dus modernisering maakt geen integrerend deel uit van de Belgische economische strategie.

De bliksemsnelle heropstarting na de bevrijding bleek bedrieglijk ; het Marshallplan had niets opgelost.

José GOTOVITCH

De planning van de naoorlogse sociale politiek in Londen en in bezet België ('40-'45), door Wouter Dambre (20 mei 1987)

Tijdens de bezetting werden er in allerlei studiegroepen, en dit zowel in bezet België als in Londen, plannen uitgewerkt voor de uitbouw van de naoorlogse sociale politiek. Algemene uitgangspunten waren : een evenwichtige prijs- en loonpolitiek, een alomvattend sociaal zekerheidssysteem en de verdere uitbouw van het sociaal overleg. Deze drie elementen waren niet nieuw. Zij hadden reeds hun oorsprong tijdens het interbellum gevonden. Met de oprichting van de eerste paritaire komitees en de bijeenroeping van de Nationale Arbeidsconferenties (N.A.C.) werd toen de paritaire samenwerking op sectorieel en interprofessioneel vlak geregeld. Van overleg op ondernemingsvlak kon er nog geen sprake zijn. Beïnvloed door de ideeën van het corporatisme discussieerde men over de bedrijfsorganisatie. Wat de sociale zekerheid betreft, bestond het systeem van de vrijwillige verzekering tegen werkloosheid, ziekte of invaliditeit. Er werden wel voorstellen geformuleerd om het sociaal zekerheidssysteem te hervormen, maar veel verder was men niet gekomen. Algemeen werd er een politiek van lage lonen gevoerd.

De sociale ellende waarmee de arbeidende bevolking tijdens de bezetting werd geconfronteerd en de toenemende invloed van de communisten zou de leidende figuren uit de politieke, syndicale en patronale wereld er toe aanzetten een hervorming van de sociale politiek door te voeren. De toestand zoals die bestond aan de vooravond van de tweede wereldoorlog werd het uitgangspunt voor hun studiewerk.

Eén van de belangrijkste studiegroepen was deze waarin top-ambtenaren uit het Ministerie van Arbeid en Sociale Voorzorg, en leidende figuren uit de patroonsorganisatie C.C.I. en uit de socialistische en christelijke vakbonden mekaar ontmoetten. Vanaf de nazomer van 1941 werkten zij een akkoord uit dat later onder de naam van "Sociaal Pakt" bekend zal worden. Dit Sociaal Pakt was een globaal compromis waarbij de vakbonden hun medewerking toezegden aan de wederopbouw van het land en er zich toe verbonden een periode van sociale vrede in acht te nemen. De patroons van hun kant stemden in met de erkenning van de vakbeweging. Dit compromis kwam er dus op neer dat de vakbonden niet zouden raken aan de eigendomsverhoudingen in het productieproces en dat het patronaat in ruil een zeker kontrolerecht van de arbeiders erkende. Vandaar dat het sociaal overleg op ondernemingsvlak centraal stond in dit Sociaal Pakt. Aan deze bepalingen werden een aantal voorstellen gekoppeld die de materiële levensomstandigheden van de arbeiders moesten verbeteren. Er werd een verplicht sociaal zekerheidstelsel uitgewerkt, met centrale kas en algemene globale bijdragen. Het systeem was zo opgevat dat de machtspositie van de mutualiteiten onaangetast bleef. Een politiek van hogere lonen werd in het vooruitzicht gesteld.

Daarnaast werd er ook in Londen in de schoot van de SNO, de Studiecommissie voor de Na-Oorlogse problemen, heel wat

studiewerk verricht. Evenals in België streefde men er naar een coördinering en rationalisering van de bestaande sociale wetgeving en naar een duurzame samenwerking tussen vakbonden en patroons. Typisch was wel dat men sterk beïnvloed was door het Engelse ideeëngoed. Dit bleek vooral in de uitwerking van de plannen voor de sociale zekerheid, die volledig geïnspireerd waren door het Beveridge-plan : de sociale zekerheid moest algemeen en verplichtend zijn voor alle burgers en de uitkeringen zouden voor iedereen gelijk zijn. De rol van de mutualiteiten werd beperkt. Premier Pierlot zette zich evenwel af tegen deze angelsaksische invloeden.

Bij de bevrijding bleek al vlug dat het in België uitgewerkte ontwerp van akkoord de bovenhand zou halen. De ontwerptekst van het Sociaal Pakt, die op 24 april 1944 was klaar gekomen, werd begin september 1944 bekrachtigd op de eerste naoorlogse N.A.C. Vanaf december 1944 zou Achille Van Acker dan een Sociaal Zekerheidsstelsel uitbouwen volgens de bepalingen van het Sociaal Pakt. Via besprekingen in de N.A.C.'s werd het loonpeil meermaals opgetrokken. De paritaire samenwerking op ondernemingsvlak werd pas in 1947 gelegaliseerd met de wet op de ondernemingsraden.

Het Sociaal Pakt is dus de basis geweest voor de uitbouw van de naoorlogse verzorgingsstaat en heeft er in niet onaanzienlijke mate toe bijgedragen dat de impact van de communisten werd geneutraliseerd en dat de vakbonden en patroons hun machtspositie wisten veilig te stellen.

Rik HEMMERIJCKX

De Vlaamse Wacht, door Lut Van Daele (12 november 1986)

Lut Van Daele leverde in 1986 haar licentieverhandeling af, gewijd aan "De Vlaamse Wacht, juni 1941-september 1944. Bijdrage tot de geschiedenis van de militaire collaboratie". Daarmee werd ook een van de kleinere militaire collaboratiegroepen in Vlaanderen bestudeerd, een groep die daarenboven als peter de Vlaamse Oudstrijders (V.O.S.) had, vòòr de oorlog een vlaamsnationalistische organisatie, maar tevens zeer pacifistisch ("Nooit meer Oorlog").

Een van de vragen, die de auteur tijdens haar onderzoek stelde, was de sociale samenstelling van dit korps. En alhoewel zij zelf tijdens haar uiteenzetting de strikte waarde van haar statistieken enigszins relativeerde, omwille van het onvolledig voorhanden zijn van cijfermateriaal, kan hier wel gewezen worden op het doorwegende percentage van arbeiders (vooral) en zelfstandigen en kleine vaklui. Arbeiders vooral nemen vanaf 1942 toe, en wanneer de verplichte tewerkstelling in Duitsland een werkelijkheid wordt, vloeien arbeiders en ook jongeren nog meer toe. De discussie achteraf was vooral gewijd aan de mogelijke motiveringen van de vrijwilligers, terwijl ook vragen gesteld werden over het belang dat de bezetter kon hebben aan dergelijke, toch relatief kleine, formaties als hulpkrachten.

Wim MEYERS

5. Het Centrum verleende zijn medewerking

In het buitenland trekken de kollekties van het Centrum de aandacht. Bezoeken werden genoteerd van Marie BITTLESTONE (Polytechnic of North London), Abraham BOXHOORN (Universiteit van Amsterdam), Yves BUFFETAUT (Louviers, France), Louis CALIBRE (Nancy), Martin CONWAY (Oxford), Fred GOEDBLOED (Rijksuniversiteit Leiden), Barbara HOPMANN (Wachtberg, DBR), Kurt HOLL (Universität zu Köln), Hans JANSSEN (Kath. Universiteit Nijmegen), Dr. Dan MICHMANN (Israël), Gabriella NEWES (Oberlin College, U.S.A.), Angela RUSTEMEYER (Universität zu Köln), Jacqueline SCHON (Fac. de Montpellier I), Pieter UYTENHOVE (Paris), Frank VERMUNT (Kath. Universiteit Nijmegen), Paul VERSCHUERE (Universiteit Amsterdam), Werner WARMBRUNN (Pitzer College, U.S.A.), Mark WHITCOMBE (Grencester, Gloucester).

Prof. Mark Van den Wijngaert blijft met zijn studenten een trouw bezoeker aan de leeszaal voor de seminarieoefeningen van de kandidaturen geschiedenis aan de UFSAL. Andere seminarie-oefeningen maakten eveneens gebruik van de kollekties van het Centrum, zo deze onder leiding van de Prof. G. BRAIVE (Fac. Univ. St. Louis), E. GERARD (KUL), J. GOTOVITCH (ULB), J. LORY (UCL), A. MIROIR (ULB), J. PUISSANT (ULB), J.J.SALMON (ULB), L. WILS (KUL).

Licentieverhandelingen werden voorbereid door : Bart BRINCKMAN (RUG), Luc BOSMANS (UCL), Etienne BRADFER (UCL), Marc BREMS (KUL), Jean-Marie BRICTEUX (ULg), Josiane BUREAU (ULB), Catherine CHEVALIER (UCL), Bruno DANNEMARK (ULB), Sabine DEBOOSERE (KUL), Marianne DEPESTEL (RUG), Elisabeth DE VOS (UCL), Thérèse FIASSE (UCL), Agnis GOORISSEN (ULB), Jocelyn GREGOIRE (ULg), Véronique GUILLUY (UCL), Hans HAEGDORENS (KMS), Isabelle JONES (ULB), Serge KALISZ (ULB), Marianne LEBEAU (ULB), Laurens LEURS (VUB), Patrick MAUDENS (PHVT), Carine NULENS (IHECS), Senne POTIE (VUB), Jean-Michel STERKENDRIES (ULB), Mieke VALCKE (RUG), Joelle VAN DEN BERGHE (IESSE), Jean-Michel VANDERBEKEN (UCL), Martine VAN LOOKE (RUG), Jean-Claude VAN SNICK (UCL), Stephane VAN STEENKISTE (RUG), Inge VAN SWEEVELT (VUB), Dirk VEREYCKEN (VUB), Stefan VERHAEGHE (RUG), Hilde VERRET (Handelshogeschool Antwerpen), Bart VERSCHAEVE (KUL), Ingrid VRANCKEN (VUB), Bruno WYNDAELE (KUL).

Post-universitair onderzoek, doctoraten inbegrepen, werd verricht door Prof. F. BALACE (ULg), Diana BEEKEN (KADOC), Luc BOSMAN (VUB), Frank CAESTECKER (RUG), Rik COOLSAET, Hugo DE SCHAMPHELEIRE, Michaël DE VLAMINCK (KMS), Bruno DE WEVER (RUG), Jan DE WILDE (AMVC), Colette DUPONT (ULg), Emmanuel GERARD (KUL), Brigitte HENAU (KUL), Elisabeth JANSSEN (KADOC), Chantal KESTELOOT (ULB), Fabrice MAERTEN (UCL), Frieda MEIRE (RUG), Geneviève NOKERMAN (JOC), Philippe PLUMET (UCL), Peter SCHOLLIERS (VUB), Yves SCHOONJANS (RUG), Frank SEBERECHTS (RUG), Wouter STEENHAUT (AMSAB), Prof. Jean STENGERS (ULB), Roger TERRY (KUL), Myriam VAN DEN NEST (VKAJ), Georgi VERBEECK (KUL), Thierry VUYLSTEKE (UCL), Prof. Jacques WILLEQUET (ULB).

Talrijke medewerkers van de BRT-TV klopten herhaaldelijk aan voor diverse produkties, zo de reeksen over de Collaboratie, het Verzet en het feuilleton "Klein Londen, Klein Berlijn". Voor de andere media kunnen o.m. vermeld worden : Rose MOERS (Sunday Tribune, Dublin), Philippe NEURAY (Associated Press), Fernand PEETERS (Belang van Limburg), Alexandre JZOMBATI (Le Monde), Philippe TOUSSAINT (Pourquoi Pas ?).

Publikaties werden en worden voorbereid door : Pierre BONTEMPS, Roger J. BONNEL, Jean CLEEREMANS, Staf DAUWEN, Joris DE DEURWAERDER, Philippe FRANCART, Sam HELLER, Jacques HUYVAERT, André KLEIN, Johan KOHLBACHER, Michel MAIRIAUX, Willy MASSIN, René MATHOT, Jean MOINS, Diane MOTMANS, Edith PIRSON, René RAINDORF, J.L. ROBA, Jan ROMMEL, Etienne VAN NEYGEN, Louis VAN ROY, Armand VANWELDE.

EVOLUTIE VAN HET AANTAL BEZOEKERS IN DE LEESZAAL

Eerste semester		Tweede Semester	
1973	152	224	376
1974	263	165	428
1975	363	261	624
1976	370	280	650
1977	252	408	660
1978	292	432	724
1979	687	592	1.279
1980	686	621	1.307
1981	804	745	1.549
1982	921	820	1.741
1983	786	779	1.565
1984	797	904	1.701
1985	936	805	1.741
1986	765	827	1.592
1987	634		

Wim MEYERS

B. ARCHIEVEN - VERZAMELINGEN

1. Archieven : nieuwe fondsen en geklasseerde documenten

Reeks A : Geallieerde overheden

- AW 5 Signal Office HQ - telephone directory 1946
- AW 6 1 US Army Report on Operations 1944/45 (an-nexen)

Reeks B : Bezet België. Diverse instellingen

- B 35 Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen : een-nieuwe reeks werd geopend
- B 63 Comité prov. Brabant Reconnaissance Nationale 1946-55
- B 64 Commissie voor Oorlogsmisdaden (nu geïnventa-riseerd)
- B 65 Ministerie Buitenlandse Zaken. Circulaires d'Information 1938/40

Reeks C : Politieke partijen

- 2 C 1 DeVlag : raadpleeg nu ook de supplementen
- C 2 VNV : ibid.
- C 19 Union Démocratique Belge : een nieuwe reeks werd geopend

Reeks E : Belgisch Leger

- 11 E 3 Belg. Traffic Control Coy (Duitsland) 1945/46
- 12 E 3 Belg. & Allied Army Cantines (id.)
- E 5 Stamkaarten

Reeks H : Krijgsgevangenen

- H VI Russische krijgsgevangenen in België 1943/44

Reeks J : Belgische en Duitse processen

- JB 30 Inventaris Archives Photographiques Parquet Liège
- JB 31-35 Krijgshof/raad inzake Zender Brussel; Demets; Carlier; Bauwens 1944/49
- 1 JD 12 Oberstkriegsgerichtsrat (Nacht und Nebel) 1941/43
- 2 JDA 6/7 Volksgerichtshof inzake Lambotte; Van Schuerbeek 1943/44
- 2 JDB 18 Reichskriegsgericht inz. Cleempoel 1942
- JF 5 USSR State Commission on German Atrocities A. Heusinger
- JF 6 Interrogation Alfred Naujocks 1944

Reeks JP : Persoonlijke dagboeken en manuscripten

- JP 730 René FRANCKEN. Campagne 18 jours de la D.T.C.A.
- JP 731 Jean GUERIT. *Essai sur la grandeur et la décadence du national socialisme allemand.*
- JP 732 Eddy DE BRUYNE. *Un aspect de la collaboration dans la Belgique francophone.*
- JP 733 Louis-Charles DE BEHR. *Journal militaire - Service, mobilisation et Campagne des 18 jours au 1er Régiment de Guides, 1939/40.*
- JP 734 Max GEVERS. *Journal d'un bourgeois d'Anvers.*
- JP 735 Edmond VAN LAERE. *Verslag (over het vertrek naar de Panne 17/5/1940).*
- JP 736 Georges DU MAUDUIT. *Albion zieht in den Krieg. Erinnerungen an England 1939-1942.*
- JP 738 Paul-Ernest JOSET. *Historique de la Force Publique de 1940 à 1946.*
- JP 739 Camille MASSART. *La Vie d'une section de Projecteurs (2R./D.T.C.A.) durant les prémices de la seconde guerre mondiale, la "Drôle de guerre" et la Campagne des 18 jours.*
- JP 740 Claude E. LEVY-RAUS. Drancy 1944.

- JP 741 (Anononiem). Dagboek van een Vlaamse Oostfronter
- JP 742 C.A. TAMSE. *Veertig jaar Belgisch-Nederlands Cultureel Akkoord, 1946-86.*
- JP 743 Anoniem (René MARECHAL ?). Agenda de poche conc. émissions radio.
- JP 744 Séraphin GOES. *Een kleine Belg in een grote oorlog.*
- JP 745 F. DELCOURT. *Historique de la Défense Aérienne Passive.*
- JP 746 Jan VAN OVERLOOP. Actie in de klandestiene BSP.
- JP 747 Jean GORISSEN. *Dagboek .*
- JP 748 Philemon STYLEMAN. *Oorlogsherinneringen en krijgsgevangenschap sedert 10 mei 1940 - 27 januari 1941.*
- JP 749 Anna Warburton. *Korte beschrijving van mijn overtocht.*
- JP 750 Lieutenant FRANCKEN. *Journal 7-28 mai 1940. 1DCTA. E.M. IIIe Groupe.*
- JP 751 M.B. DE MAEYER. Een landmeter in het verzet.

Reeks L : Belgen te Londen en in Frankrijk

- LO 7 CEPAG Bibliothèque : liste des livres 1941/44
- LU Belgen in Frankrijk - diversen .Een nieuwe reeks werd geopend met :
- LU 1 Comité Réfugiés belges Hte Garonne 1940
- LU 2 J. SAGAER : een functionaris in Frankrijk in 1940

Reeks M : Bezettende overheid

- M 14 Reichsstelle Eisen (m.b.t. Noord-Frankrijk)
- MA 11 7. Inf.Div. 1940
- MA 12 KTB 30. Inf. Div. (27/4/40)
- MA 13 Stellenbesetzung 31.Inf. Div. 1940/44

- ML 3 Luftwaffenfrontreparaturwerk (Erla : Gefolgschaft 1942).
- MR 2 SS-Standarte Kurt Eggers (propaganda Ardennen-offensief) 1944
- MV 17 Ordners Militärverwaltung met vermelding beambten
- MV 18 Devisenschuttkommando (volledig)

Reeks P : Persoonlijke documenten

- PD 13 R. BRULEZ : enkele stukken betr. deze Vlaamse auteur.
- PD 34 E. DE WINTER : het archief van de secretaris-generaal van Landbouw werd nu geïnventariseerd.
- PD 49 L. DELANDSHEERE : een vrouw in het verzet.
- PD 50 A. DE COCQ : dagelijks leven te Veurne 1940/43.
- PD 51 J. DELVAUX de FENFFE : het archief van deze diplomaat en directeur-generaal van de politiek op Buitenlandse Zaken.
- PD 52 L. DELHEZ.
- PG 21 A. GOESSENS : verzetsman en politiek gevangene.
- PK 7 R. ORFINGER-KARLIN : enkele stukken van een joodse Antwerpse advokate.
- PM 18 G. MICHEL.
- PM 19 F. MIELANTS, of Herwig HENSEN.
- PO 2 Y. OBOZINSKI : dagelijks leven tijdens de bezetting.
- PV 32 G. VAN DE VELDE : een geneesheer en het kamp van Beverlo.
- PV 33 L. VAN EECKHOUT : de verzetsman en politiek gevangene L. Van Eck.
- PV 34 A. VAN THILLO : acteur van Zender Brussel
- P MSP G. ODOU : politiek gevangene.

Reeks Q : Dagelijks leven

- Q 5 Een nieuwe sub-reeks : reklame.

Reeks R : Verzet

- 1 R 5 Black list des Quislings flamingants 1944
- 6 R 5 2e Reg. Partisans Armés. Liège 1944.
- 7 R 2 Armée de la Liberation. Journée du 5/9/1944

Reeks S : Inlichtings- en actiediensten

- 1 S 9 S.R.Banco. Rapport d'activité, 1945.
- 1 S P Personalialia Van Crombrugge, Werenne, Ris

Reeks T : Wegvoering

- T 19 Statuut Politieke Gevangenen : dossier behandeling in parlement 1946/47.
- T 20 Afscheidsbrieven terdoodveroordeelden : een nieuwe reeks.

Reeks V : Ondernemingen en economische groeperingen

- V 5 Dossier fiscaliteit 1943/44.

Reeks W : Verzamelingen

- W 23 Overlijdensberichten, doodsprentjes enz : een nieuwe reeks.

Reeks Z : Naoorlogse groeperingen

- Z 5 Institut de Documentation et d'Education nationales.

D.MARTIN
J. GOTOVITCH

2. Fototeek

Vanaf 1 juni 1986 tot 31 mei 1987 liet het Centrum, ten behoeve van partikulieren, 390 foto's uit zijn verzameling

reproducieren. Bovendien werden 115 dia's van affiches uitgeleend aan organisatoren van tentoonstellingen over de tweede wereldoorlog.

De klassering van de zowat 200.000 foto's die het Centrum over het buitenland vòòr en tijdens de tweede wereldoorlog bezit, gaat met rasse schreden verder. In een eerste fase heeft DAC'er Jean-Marc Vanderlinden die hele kollektie geografisch ingedeeld, waardoor een goed inzicht wordt verkregen in de rijke verscheidenheid van dat fotomateriaal. Onderwerpen zoals sport, spoorwegen, auto's, enz. werden niet in dat geografisch klassement opgenomen. Het gaat hier om een 30.000 foto's die nu al door de bezoekers kunnen worden geraadpleegd.

In 1987 kreeg het Centrum de panelen in bewaring van de ASLK-tentoonstelling over het dagelijks leven in België tijdens WO II. Meer hierover in de rubriek "Giften".

Frans SELLESLAGH

3. Fonoteek

Een volledige katalogus van de fonoplaten wordt opgesteld. In chronologische volgorde komen de programma's van Radio Bruxelles, Zender Brussel en de zender van Stuttgart tijdens de tweede wereldoorlog aan bod.

Jean-Marc VANDERLINDEN

4. Hulpinstrumenten : Gemeentefichier

Op basis van wat tijdens de bezetting in het *Staatsblad* werd gepubliceerd, werd een fichier samengesteld over de lotgevallen van burgemeesters en schepenen tijdens de bezetting. Per toen bestaande gemeente worden in chronologische volgorde de schorsingen, afzettingen, benoemingen van de gemeentebestuurders vermeld. Deze fichier kan in de leeszaal ingezien worden.

Wim MEYERS

C. PUBLIKATIES EN VOORDRACHTEN

1. Publikaties van het Centrum

Eind 1986 verscheen nr. 10 van de *Cahiers-Bijdragen* (1). Zij bevatten vier artikels die hier kort geciteerd worden :

- Martin CONWAY, *Le rexisme de 1940 à 1944 : Degrelle et les autres.*

Met deze blik achter de schermen, toont de auteur aan dat Rex geen monolitische, alleen door Degrelle geïnspireerde en geleide beweging is geweest, maar een door touwtrekkerij en eigenbelang verziekte organisatie.

- Etienne VERHOEYEN, *Les grands industriels belges entre collaboration et résistance : le moindre mal.*

Verhoeven analyseert die politiek en vestigt de aandacht van de lezer op de gevaarlijke klippen die de Belgische "Captains of industry" moesten omzeilen om noch in het vaarwater van het openlijk verzet, noch in dat van de kollaboratie te geraken.

- Ann DELBEKE, *De "Auslandsorganisation" in België (1932-1944).*

Onder het mom van allerlei karitatieve akties probeerde ze alle in België verblijvende Duitsers te indoctrineren en was ze niet vreemd aan enkele spionageaffaires, die de vooroorlogse relaties tussen België en het Derde Rijk in gevaar brachten. Tijdens de bezetting mengde de leider van de AO in België, Schulze, zich in de politieke strijd.

- Bernard DELCORD, *A propos de quelques "chapelles" politico-littéraires en Belgique (1919-1945).*

Dit artikel behandelt een biezonder weinig gekend aspekt van de geschiedenis van de franstalige Belgische literatuur, namelijk het leven, tijdens het interbellum, van literaire verenigingen en salons die door enkele vooraanstaande intellectuelen uit de latere kollaboratie druk werden bezocht.

De *Bijdragen* 10 worden afgesloten met de *Bibliografie van de in 1985 verschenen publikaties over België tijdens WO II*, door Willem C.M. MEYERS.

Medio 1987 verscheen ook de twintigste inventaris van het Centrum. Deze werd samengesteld door D. Martin en behandelt de "*Kleine Vlaamse Fondsen*". Het gaat hier hoofdzakelijk om documenten die de kleine collaborerende organisaties betreffen en die aansluiten op de reeds gepubliceerde inventarissen van DeVlag en VNV. Worden o.a. beschreven de kleine

(1) Te bestellen bij het Centrum. Prijs : 450 fr.

fondsen Federatie der Vlaamsche Kunstenaars, VIVO, Germaansche Werkgemeenschap Vlaanderen, Vlaamsche Kinderzegen en V.O.S. (1).

Tenslotte zette het Centrum zijn politiek van co-producties verder. I.s.m. het Centrum verscheen inderdaad in 1986 bij Uitgeverij ACCO "*België op de bon*" van A. Henau en M. Van den Wijngaert.

Het meest vitale probleem van het bezette België was de voedselvoorziening. De Duitse machtsovername en de Engelse blokkade maakten de normale voedselinvoer onmogelijk, terwijl de binnenlandse produktie helemaal niet volstond om de bevolking te voeden.

De belgische Secretarissen-generaal die mede het bezettingsbestuur vormden, trachtten tevergeefs in ruil voor de Belgische industriële produktie van Duitsland een toereikende voedselinvoer te bekomen. Noodgedwongen moest het land dus in veel hogere mate dan voorheen in de eigen voeding voorzien. Daartoe organiseerde E. De Winter, de Secretaris-generaal voor Landbouw en Voedselvoorziening, een dirigistische voedings-economie. Die voerde de produktie drastisch op en rantsoeneerde de voedselbedeling. Tegelijkertijd met de officiële voedselvoorziening ontstond de zwarte markt. Velen verschaften zich daar aan woekerprijzen de noodzakelijke aanvulling op hun rantsoen; voor enkelen diende de zwarte markt ook om zich van peperdure luxegoederen te voorzien. Hoe overleefde de Belgische bevolking de Duitse bezetting? Dat is de vraag waarop dit boek een antwoord geeft.

Dirk MARTIN

2. Publikaties van het wetenschappelijk personeel

José GOTOVITCH

- *La Belgique face à la guerre espagnole* in *La Guerre civile espagnole*, Catalogue, Borinage 2000, 1986, pp. 1-5.
- *Views of Belgian Exiles on the Postwar Order in Europe* in *Documents on the History of European Integration*, Vol II, (European University Institute, Florence), Berlin-New York, 1986, pp. 414-450.

(1) Te bestellen bij het Centrum. Prijs : 100 fr.

Dirk MARTIN

- *Nazi-propaganda in België tijdens de Onafhankelijkheidspolitiek*, in *Cahiers-Bijdragen Centrum Tweede Wereldoorlog*, 9, 1985, pp. 337-356.
- Recensies.

Wim MEYERS

- Medewerking aan de *Bibliographie de l'Histoire de Belgique - Bibliografie van de geschiedenis van België* 1985, o.l.v. Romain Van Eenoo in *Revue Belge de philologie et d'histoire - Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis*, LXIV, 1986.

Rudi VAN DOORSLAER

- *Les Brigades Internationales in Espagne 1936-1986. Catalogue historique publié dans le cadre de la semaine "Espagne 1936-1986"*, Grand-Hornu, 12-22 november 1986.
- *L'Allemagne nazie, la police belge et l'anti-communisme en Belgique (1936-1944). Un aspect des relations belgo-allemandes* in *B.T.N.G.*, XVII, 1986, 1-2, pp. 61-126. (i.s.m. Etienne Verhoeyen)
- *KPB en CPN in bezettingstijd. Enkele beschouwingen bij het boek van Hansje Galesloot en Susan Legêne, Partij in het verzet. De CPN in de tweede wereldoorlog*. In *Bijdragen*, 1986, Kroniek, pp. 217-221.
- *L'assassinat de Julien Lahaut. Une histoire de l'anticommunisme en Belgique*. Anvers, EPO, 1987, 224 p. (i.s.m. Etienne Verhoeyen).

3. Voordrachten van het wetenschappelijk personeel

José GOTOVITCH

- *Intervention de fait : l'aide à l'Espagne républicaine, syntheses-rapport colloquium De Spaanse burgeroorlog - Geschiedenis en cultuur*, ULB-VUB, 23-25 oktober 1986.
- *L'étude de la guerre d'Espagne en Belgique. 2e International Colloquium over de Spaanse burgeroorlog*, Universiteit Barcelona, 4-7 november 1986.
- *La Belgique face à la guerre civile espagnole*, Borinage 2000, Espagne 1936- 1986, Grand Hornu, 19 november 1986.

- *Perspectives européennes dans la Résistance et à Londres*, Colloquium La Belgique et les débats de la construction européenne. De la guerre aux traités de Rome. UCL, Louvain-la-Neuve, 26-27 februari 1987.

Dirk MARTIN

- *De Mondelinge documentatie in het Centrum van de tweede wereldoorlog*, op de studiedag over Mondelinge Geschiedenis van de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheekwezen, Gent, 11 december 1986.

Wim MEYERS

- *Wijzigingen in de administratie tijdens de bezetting : casus de gemeentebesturen tijdens het tweede Kongres van de Federatie van nederlandstalige verenigingen voor oudheidkunde en geschiedenis van België*, in Kortrijk op 23 augustus 1986.

Rudi VAN DOORSLAER

- *Juifs de Belgique dans la guerre d'Espagne*. Union des Progressistes Juifs de Belgique, Brussel, 20 september 1986.
- Historische inleiding bij :
Hommage aux Juifs de Belgique engagés dans la lutte contre le fascisme en Espagne 1936-1939. Union des Anciens Résistants Juifs de Belgique, Brussel, 2 november 1986.
- *De Belgische vrijwilligers in de Internationale Brigaden*. Werkgroep "Amnestie" van de Vlaamse Raad, Brussel, 6 maart 1987.
- *Vrijwilligers uit België in de Spaanse burgeroorlog*. Seminarie voor Nieuwste Geschiedenis RUG en Powege, Gent, 7 april 1987.

4. Radio en TV-uitzendingen

José GOTOVITCH

- RTBF-TV. Nieuws. Interview m.b.t. het colloquium over België en de Spaanse burgeroorlog, 20 oktober 1986.
- RTVF-TV. *Le Soir*, Interview, De Spaanse burgeroorlog, 19 november 1986.
- RTBF-TV. Historisch raadgever voor de uitzending van Jacques Cogniaux "*Souvenirs belges de la guerre d'Espagne*" en deelname aan de uitzending, 11 november 1986.

- BRT-TV. *Het Verzet*. Interviews :
 - Tussen Hamer en Sikkel, 15 mei 1987
 - De guerrilla van de partizanen I en II, 5 en 12 juni 1987.

Frans SELLESLAGH

- Zondag 3 mei 1987, deelname aan een gesprek met Dr. Wouter Steenhaut en Roland Van Opbroecke n.a.v. de BRT-televieserieks over "*Het Verzet*" (BRT).

Rudi VAN DOORSLAER

- Historisch advies bij het programma van Eric Pertz (BRT - Dienst Wetenschappen) over *Belgen in de Spaanse burgeroorlog*, september 1986.
- Interview J. Cogniaux voor "*Souvenirs belges de la guerre d'Espagne*", RTBF, 3 oktober 1986.
- Gesprek in "Het vermoeden" over de TV-reeks "*Het Verzet*", BRT-1-radio, 9 april 1987.
- Mede-programmamaker van de reeks "*Het Verzet*", BRT televisie (april-juni 1987).

KRONIEK

1. Het Centrum en de pers

Bijna alle grote kranten en tijdschriften hebben aandacht besteed aan de verschillende nieuwe publicaties van het Centrum (*Boekengids, La Dernière Heure, Gazet van Antwerpen, Knack, Het Laatste Nieuws, De Nieuwe Gazet, La Nouvelle Gazette, Pallieterke, Le Peuple, La Semaine d'Anvers, Le Soir, De Standaard/Het Nieuwsblad, Het Volk, enz.*).

Er werd ook ingegaan op de resultaten waarop het Centrum na bijna twintig jaar werking kan bogen (1).

Tenslotte bleek nogmaals dat deze *Mededelingen* niet onbelangrijk zijn als informatiebron. O.a. *De Standaard* maakte er gebruik van om in een artikel in de bekende rubriek "Boekweit" de seminaries 1985-86 voor te stellen.

D.M.

2. Enkele chronologische hulpmiddelen

Wie vertrouwd is met het bronnenmateriaal van de tweede wereldoorlog, zowel geschreven als gedrukt, heeft zich reeds geplaatst gezien voor slechte, vage of onvolledige dateringen. Zondag 24 juni, zonder aanduiding van jaartal; drie dagen voor Pasen 1942 zijn daarvan voorbeelden.

Om hieraan te verhelpen publiceren wij hier een lijst van de veranderlijke kerkelijke feestdagen, de kalenders met dagvermelding voor de jaren 1940 tot 1945, en tenslotte, wat belangrijk is voor een aantal vlaamsnationale en Duitse nationaalsocialistische documenten en publicaties, de vertaling van de latijnse maandnamen in de verschillende Nederlandse en de Duitse "germaanse" versies. De laatste lijst werd indertijd samengesteld door wijlen Luk Kongs en ondergetekende.

W.M.

(1) Daarover publiceerde het Centrum een brochure die op eenvoudige aanvraag wordt toegezonden.

VERANDERLIJKE FEESTDAGEN

	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946
SEPTUAGESIMA	13/2	5/2	21/1	9/2	1/2	21/2	6/2	28/1	17/2
ASWOENSDAG	2/3	22/2	7/2	26/2	18/2	10/3	23/2	14/2	6/3
PASEN	17/4	9/4	24/3	13/4	5/4	25/4	9/4	1/4	21/4
HEMELVAART	26/5	18/5	2/5	22/5	14/5	3/6	18/5	10/5	30/5
PINKSTEREN	5/6	28/5	12/5	1/6	24/5	13/6	28/5	20/5	9/6
SACRAMENTSDAG	16/6	8/6	23/5	12/6	4/6	24/6	8/6	31/5	20/6
1e ZOND. ADVENT	27/11	3/12	1/12	30/11	29/11	28/11	3/12	2/12	1/12

NAMEN VAN MAANDEN

	Noord-Nederlands "oud-Hollands" (1)	Zuid-Nederlands "Vlaams" (2)	A.V.N.J. (3)	Jong-Dinaso (4)	Duits (5)
januari	louwmaand	lauwmaand	louwmaand	louwmaand	Hartung
februari	sprokkelmaand	sprokkelmaand	sprokkelmaand	sprokkelmaand	Hornung
maart	lentemaand	lentemaand	lentemaand	lentemaand	Lenzing
april	grasmaand	oostermaand	grasmaand	groeimaand	Ostermond
mei	bloemaand	wonnemaand	bloemaand	wonnemaand	Wonnemond
juni	zomermaand	baldermaand	zomermaand	zonnemaand	Brachet
juli	hooimaand	hooimaand	hooimaand	hooimaand	Heuert
augustus	oogstmaand	oogstmaand	oogstmaand	oogstmaand	Ernting
september	herfstmaand	evenmaand	herfstmaand	dankmaand	Scheidung
oktober	wijnmaand	wijnmaand	zaaimaand	zaaimaand	Gilbhard
november	slachtmaand	nevelmaand	slachtmaand	nevelmaand	Nebelung
december	wintermaand	joelmaand	wintermaand	lichtmaand	Felmond

Bronnen :

(1)-(2)-(4)-(5) : Jongdinaso, jrg. 3, nr. 1, louwmaand 1935, pp. 1-2 : een artikel met uitleg erover. (4) = voorstel om in het Jongdinaso te gebruiken. Schrijver : Joris Van den Amstel. (5) is, volgens weinig precieze aanduiding in het artikel, ontleend aan de kalender(s) van de "West-faalsche Boerenbond", "namen... van Germaanschen (Duitschen) oorsprong".

(3) : Instructie 169 van de "AVNJ Blauwvoetvendels. Instructies van de leiding", dd. 13/10/1938. Vervangt instructie 164, dd. 01/10/1938, die opgaf : Louw-, sprokkel-, lente-, groei-, wonne-, zomer-, hooi-, oogst-, dank-, zaai-, nevel-, lichtmaand. Vergelijk met (4) ! Begin okt. 1938 moet er dus een discussie gevoerd zijn binnen het AVNJ hierover.

1940

JANUARI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

FEBRUARI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29		

MAART

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

APRIL

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

MEI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

JUNI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

JULI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

AUGUSTUS

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

SEPTEMBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

OKTOBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

NOVEMBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

DECEMBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

1941

JANUARI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

FEBRUARI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	

MAART

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

APRIL

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

MEI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

JUNI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

JULI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

AUGUSTUS

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

SEPTEMBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

OKTOBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

NOVEMBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

DECEMBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

1942

JANUARI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

FEBRUARI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28

MAART

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

APRIL

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

MEI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

JUNI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

JULI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

AUGUSTUS

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

SEPTEMBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

OKTOBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

NOVEMBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

DECEMBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

1943

JANUARI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

FEBRUARI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28						

MAART

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	14	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

APRIL

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

MEI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

JUNI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

JULI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

AUGUSTUS

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

SEPTEMBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

OKTOBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

NOVEMBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

DECEMBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

1944

JANUARI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

FEBRUARI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29				

MAART

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

APRIL

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

MEI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

JUNI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

JULI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

AUGUSTUS

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

SEPTEMBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

OKTOBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

NOVEMBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

DECEMBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

1945

JANUARI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

FEBRUARI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28			

MAART

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

APRIL

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

MEI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

JUNI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

JULI

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

AUGUSTUS

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

SEPTEMBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

OKTOBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

NOVEMBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

DECEMBER

Zo	Ma	Di	Wo	Do	Vr	Za
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

3. Bedenkingen bij een bespreking over ZO WAS HET IN DACHAU door Gie Van den Berghe

Ik heb met de heer V.d.B. enkele gesprekken gevoerd waarin hij mijn stelling betwistte dat je alleen échte, rauwe, doorleefde concentratiekampboeken kunt schrijven als je het zelf hebt meegemaakt. Dit is de geschiedenis van de nazikampen onder de oppervlakte. De officiële geschiedschrijving zal (en dat kan ook niet anders) de geschiedenis van de nuchtere cijfers zijn. De geschiedenis boven de oppervlakte. Ik heb zes maand 'geleefd' in de kampen. Ik woog 35 kilo toen ik thuis kwam. Dit was niet alleen mijn lot. Dit was het lot van circa 18.000.000 mensen. Circa 11.000.000 hebben de verschrikking niet overleefd. Iedere ex-politieke gevangene die wél het einde haalde, heeft hetzelfde ervaren als ik. Dat kan een buitenstaander - hoe serieus hij het thema ook bestudeert - nooit écht, lichamelijk, begrijpen. Ik kan dat zelf ook maar bij benadering in mijn werk weergeven, machteloos omdat er gewoon geen woorden bestaan om de rauwe naakte waarheid neer te schrijven.

Juist omdat G.V.d.B. zijn informatie boven de oppervlakte heeft gehaald, heeft hij duidelijk het ménselijke van deze geschiedenis, of beter het onmenselijke, niet begrepen. Bovendien staat zijn artikel vol vergissingen. Dat ik niet àlles weet van Dachau, spreekt vanzelf. Maar omdat ik het niet gezien heb, kan ik toch geen Dachau-boek publiceren zonder over de medische proefnemingen van dr. Rascher te handelen.

G.V.d.B. beweert dat ik slechts 5 maand geïnterneerd was. 'Geïnterneerd' vind in mijn geval een slecht-gekozen woord. Ik werd gearresteerd, gedeporteerd en gedetineerd wegens wel-bepaalde verzetsdaden. Ik verbleef méér dan 4 maand in de gevangenis, Begijnenstraat te Antwerpen, helemaal geen luxe-hotel.

Na Antwerpen verbleef ik nog eens meer dan 4 maand in het 'Zuchthaus' te Bayreuth, evenmin een vakantie-oord. Op 1 december 1944 werd ik dan naar Dachau gevoerd waar ik tot half april in de zgn. tyfusblokken verbleef, daarna, tot de bevrijding, in blok 12. 'Vrij geïsoleerd'? In gezelschap van zo'n 20.000 anderen die eveneens in deze barakken verbleven.

De wereld heeft inderdaad heel wat te danken aan de miljoenen ontembaren van toen. En hiermee bedoel ik niet uitsluitend de politieke gevangenen, maar ieder verzetslid, iedere partizaan uit de wouden in Polen en de Sovjet-Unie, iedere maquisard van de Mont Mouchet in Auvergne.

Een paar maanden geleden had ik in een vrij radiostation te Gent een gesprek waaraan ook prof. Gijsbrechts van de R.U.G. deelnam, zeker niet de eerste de beste. Hij was het volledig met me eens dat de overlevingswil, dat 'geloof' inderdaad de sterkste wapens waren van de K.Z.-Häftlinge om te overleven. Dat geloof kon betrekking hebben op het communisme,

op God, of ondanks alles op de mens, die na de loutering in deze opperste gruwel eindelijk menselijk zou zijn. Terloops gezegd was prof. Gijsbrechts het met mij oneens toen ik stelde dat het aantal zelfmoorden in verhouding tot het afgrijselijke lijden beperkt was gebleven. Hij was van oordeel dat het tegendeel van het geloof, van de grimmige wil om te overleven, een passieve vorm van zelfmoord was. Ik heb daarover nagedacht. Hij had gelijk. Ik heb vele honderden mensen zien sterven, gewoon omdat ze zich lieten gaan. Ze hadden geen (mentale) kracht meer. Ze wilden weg uit de hel. En ze stierven.

Vanaf 1936 werden Duitse homoseksuelen inderdaad geïnterneerd. Maar ik zou hier willen aanstippen dat de aanwezigheid van homoseksuelen in de KZ-Lager niet overschat moet worden.

In Bergen-Belsen waren er inderdaad géén vergassingsinstallaties, evenmin als een officiële executieplaats. De gevangenen crepeerden er inderdaad door honger en epidemieën. En dat was niét alleen vanaf de tweede helft van 1944 het geval. Dat gebeurde allemaal "zonder diabolische intenties"? Dié stelling heb ik ook gelezen in het fascistische orgaan 'Neues Europa'. Geen diabolische intenties? Ze hadden die gevangenen toch gewoon in Russische handen kunnen laten vallen? Dat Bergen-Belsen ervòòr een uitwisselingskamp voor Joden was, is alleen juist voor de periode april 1943 - lente 1944.

Ik was inderdaad een van de miljoenen NN-gevangenen. De benaming '*Nacht und Nebel*' werd uitgevonden door maarschalk Keitel in een dekreet van 7 december 1941. In feite waren alle politieke gevangenen NN-gevangenen. Ikzelf heb in Dachau de hele tijd rondgelopen met de letters NN reuzegroot op mijn rug. In hetzelfde geval waren tienduizenden anderen. Als de SS hèn - en mij - NN noemde, dan mag ik dat ook.

Mijn Dachau-roman is in de Sovjet-Unie uitgegeven en gedrukt op 500.000 exemplaren. Als ik dààr waardering verdien (ook via talrijke brieven van ex-Dachauërs uit de S.U.) waarom hier dan niet?

Ja, inderdaad, ik geloof in de intensieve goedheid van de mens. In wederzijds begrip en vertrouwen. Zo'n wereld móét mogelijk zijn. Wij hebben die daar beleefd in de meest barbaarse omstandigheden.

Dat alleen de SS de slechten waren, heb ik nooit beweerd, noch ergens geschreven. De G.F.P. die mij heeft aangehouden, behoorde tot de Wehrmacht en het waren geen lieve jongens. De *Feldgendarmerie* (*Wehrmacht*) heeft in Polen en de Sovjet-Unie talloze massale executies uitgevoerd. Ook *Wehrmacht-eenheden* deden daar aan mee.

Men verwijt me dat ik informatie achterhoud. Inderdaad, een dame uit Frankfurt die in het kampbordeel van Dachau heeft 'gewerkt' heeft mij daar verbijsterende feiten over verteld. Ik heb het niet nodig geacht dat te publiceren.

Er zijn inderdaad zwakkelingen onder ons geweest. Er waren (zeer weinig) gevangenen die hun rode driehoek onwaardig waren. Mensen zonder fond. Maar ikzelf (en de overgrote meerderheid) beschouwde die rode driehoek als een waardevolle onderscheiding. Door mijn houding daar wilde ik die onderscheiding waardig zijn. Ik was die waardig. Bijna allemaal waren wij die waardig. Die kameraadschap, broederlijkheid, solidariteit is niets wat wij later hebben uitgevonden.

Dat u niet gelooft in het 'woord' bij geschiedschrijving is een onhoudbare stelling. Zonder 'ons' woord van onder de oppervlakte, zou de nuchtere journalisten-historiek nooit geschreven kunnen worden.

Ik eis het woord in naam van de 11.000.000 doden. Hun woord kan helaas niet meer gehoord worden. Dat van mij vandaag nog wel. Ik zal het verspreiden zolang ik adem heb. En - ook het evangelie is gebaseerd op 'het woord'.

Ludo VAN ECK

WEDERWOORD

Eind 1986 schreef ik in een brief aan Ludo Van Eck, in antwoord op zijn felle reactie op mijn recensies van zijn Dachau- en Mauthausenboeken o.m. het volgende : "Ik druk er mijn gemeend spijt over uit dat ik je gekwetst heb. Het lag niet in mijn bedoeling, daarvoor waardeer ik je té zeer als mens (wat overigens overduidelijk uit mijn recensies mocht blijken). Ik wil me zelfs verontschuldigen voor de te koele, te afstandelijke wijze waarop ik mijn bemerkingen en aanmerkingen gemaakt heb. Ik dacht wetenschap te mogen bedrijven in een tijdschrift met wetenschappelijke aspiraties".

V.E. slikt geen negatieve kritiek; positieve kritiek vindt hij blijkbaar normaal, hij kijkt in elk geval voorbij aan de oprechte bewondering die ik voor hem voel en die ik in de eerste paragraaf van de recensie die hier ter discussie staat ook uitte.

Uit V.E.'s reactie op mijn bespreking blijkt dat hij die niet begrepen heeft.

Enkele bemerkingen. V.E. beweert dat mijn recensie 'vol vergissingen staat' maar toont er niet één aan. Wat schort er aan de term 'internering' ? (zie ook eerste § van mijn-recensie). Mag ik V.E. aanbevelen dit woord alsook het woord 'diabolisch' (dat ik letterlijk, zonder aanhalingstekens gebruikt heb) op te zoeken in een goed verklarend woordenboek ? Met 'vrij geïsoleerd' bedoelde ik, zoals uit de kontekst mocht blijken : vrij geïsoleerd van de rest van Dachau (andere

periodes, andere kampdelen). V.E.'s argumentatie i.v.m. het 'willen overleven' is me niet duidelijk als reactie op wat ik geschreven heb : in mijn recensie staat dat die wil een noodzakelijk, doch geen voldoende voorwaarde was ! Wat V.E. schrijft over Bergen-Belsen en NN-gevangenen bevat - zoals de opmerkzame lezer zal vastgesteld hebben - interne kontradicties. Slechts een korte opmerking i.v.m. NN-gevangenen : ik heb nergens beweerd dat V.E. géén NN-gevangene was, ik heb alleen kritiek geuit op het door hem opgegeven aantal NN-gevangenen.

Wat betreft de 'intrinsieke goedheid' van de mens, stel ik opnieuw vast dat V.E. in iets gelooft omdat hij het verwacht (het niet-zijnde). Meer heb ik nooit willen zeggen. Treffend in dit en in een ander verband is de slotzin van V.E.'s reactie : 'En - ook het evangelie is gebaseerd op 'het woord''. Precies, het zogenaamde woord gods, d.w.z. alwetend en onfeilbaar...

Ik heb nooit V.E.'s stelling "dat je alleen échte, rauwe, doorleefde concentratiekampboeken kunt schrijven als je het zelf hebt meegemaakt" betwist. Zou nogal gek zijn, vermits duizenden overlevenden wel andere ego-documenten geschreven hebben (daar verwees ik naar met de slotzin van mijn recensie : 'al zijn er vele meer geschikte introducties'). Overigens heb ik hier NOOIT met V.E. over gesproken. Hij vergist zich, haalt dit idee uit een recensie van mijn hand over zijn Mauthausenboek. Samen met niet weinig insiders vraag ik me alleen af of de wijze waarop V.E. over zijn extreme ervaring bericht, geschikt is om buitenstaanders voor- of in te lichten, tot anti-fascisme te motiveren enz... En wat dat betreft zijn noch V.E. noch ikzelf (outsider), beter of slechter geplaatst.

Dit wederwoord moest kort blijven, daarom verwijs ik voor meer tekst en uitleg over b.v. "NN-gevangenen, diabolische intenties, onderscheid tussen geïnterneerden, gevangenen, gedeporteerden", Bergen-Belsen (tal van citaten uit dagboeken van mensen die daar - anders dan V.E. en ikzelf - wel opgesloten waren : b.v. R. Laqueur, A. Herzberg, L. Vogel) e.d.m., naar mijn omvangrijk wetenschappelijk werk dat in oktober of november dit jaar bij EPO uitgegeven wordt.

Gie VAN DEN BERGHE

4. Colloquium "L'Image et l'Industrie" (fotografie en film)

Foto-archief, filmarchief. Twee woorden die teveel doen denken aan bewaringsoorden waarin stilte en stof heersen.

Het colloquium door het dynamische Henegouwse Centrum voor Geschiedenis en industriële Archeologie georganiseerd in het Koninklijk Museum van Mariemont (Morlanwez, 2-3 mei 1987), wilde o.a. privé-ondernemingen en publiek sensibiliseren voor het redden van foto- en filmdocumenten.

Het blijkt inderdaad dat ons land over een ongewone en nooit gedachte rijkdom beschikt op dit gebied. Maar het blijkt ook dat de versnippering van de officiële en privébewaarplaatsen, het ontbreken van inventarissen en de moeilijkheden bij de weergave spijtig genoeg niet toelaten de omvang van dit grote kulturele kapitaal te meten.

Naast de Belgische en buitenlandse tussenkomsten m.b.t. projecten, verwezenlijkingen of specifieke moeilijkheden had dit colloquium de verdienste de eerste stappen te zetten voor een coördinatie op lange termijn en dit dankzij de levendige debatten en de informele kontakten.

Het moet mogelijk zijn deze vaste en bewegende beelden, subtiële getuigenissen van een voorbij verleden of van een heden dat ons al ontsnapt, aan te pakken met een systematische politiek van archivering, bewaring en propagering.

Jean-Marc VANDERLINDEN

LEKTUURNOTITIES

A. BALERIAUX , *Un belge face aux Japs. Du fort de Battice à la Birmanie. Souvenirs du Cdt. Fischer* . Bruxelles, Ed. J.M. Collet, 1986, 12°, 233 p. (B 2833)

Wat een oorlogsleven, en daarbij goed verteld. Brigadier Fischer beleeft de 18-daagse veldtocht, wordt krijgsgevangen gemaakt, laat zich als zogenaamde "Duitstalige" Belg uit die gevangenschap ontslaan, raakt betrokken bij de Aktie- en Inlichtingsdiensten, moet vluchten, belandt in Miranda de Ebro, geraakt in Portugal, mag niet naar Groot-Brittannië, moet naar Kongo, belandt uiteindelijk in Birma, met een Belgisch veldhospitaal. Boeiend en leuk !

W.M.

R. BRULEZ, *Mijn woningen*. Meulenhoff, Amsterdam, 1986 (2 delen) (B 2842)

Heruitgave van vier boeken waarin de auteur op levendige en realistische wijze het fresco schetst van het leven van een gevoelige en begaafde intellectueel in de eerste helft van de twintigste eeuw in Vlaanderen. Gebaseerd op zijn eigen persoon, zijn vrienden (o.a. Achiel Van Acker), zijn jeugd en zijn ervaringen. In *Het Mirakel der Rozen* komt specifiek de bezetting aan bod.

D.M.

J. CLEEREMANS, *Léopold III. Sa famille, son peuple sous l'occupation*. Bruxelles, Didier Hattier, 1987, 8°, bibl., ill., 318 p. (B 2862)

Een piëteitsvolle hulde aan de Vorst en zijn dappere landgenoten tijdens de bezetting, die echter niets nieuws aanbrengt. Deze "Réponse à l'ordre nouveau" (van Maurice De Wilde), zoals de ondertitel luidt, herhaalt slechts de gekende argumentatie. Eigenaardig wel, die "Nieuwe Orde" wordt uitvoerig gebruikt om het Vlaamsnationalisme "zwart" te maken.

W.M.

R. COLLINET, *L'annexion des Cercles d'Eupen et Malmédy à la Belgique en 1920*. Verviers, 1986 (Mémoires d'une Région, II) (B 2840)

De auteur schetst de geschiedenis van een streek met een bewogen verleden, verdeeld als zij was tussen degenen die om taal- en culturele redenen de aanhechting bij België of Duitsland wensten. In een honderdtal goed gedocumenteerde bladzijden wordt een van de belangrijkste momenten ontleed uit de geschiedenis van wat nu eens "herwonnen kantons" wordt ge-

heten, daar weer "Oostkantons" of zelfs "Duitstalige kantons".

P.M.

J. CORNET, *Demain le Soleil*. Bruxelles, 1987, Ed. Collet, 313 p. (B 2873)

Een voorbeeld van de tweede generatie getuigenissen over de Duitse kampen. Geen grootspraak, maar een doorleefd verhaal dat eerst een beeld geeft van jeugd en arbeidersleven te Brussel en Parijs en daarna van het "verblijf" in Breendonk, Vught, Stutthof en Dachau. Ook de klandestiene GSJW komt ter sprake. Opvallende figuur in de kampen : Lucien Wesly, hoofd van de SJW, die niet zal terugkomen. Een verhaal van zesen-twintig maanden wanhoop en vriendschap.

J.G.

J. CREVE, *Recht en trouw. De geschiedenis van het Verdinaso en zijn militie*. Antwerpen, Soethoudt & Co, 1987, 138 p. (B 2906)

Met deze licentieverhandeling (RUG 1986) heeft Jan Creve m.i. prachtig werk geleverd, en de uitgever deed er goed aan het rijkelijk geïllustreerd uit te geven. Een degelijk bronnenonderzoek, goed gebruikte interviews, brengen een duidelijk beeld, goed geplaatst in zijn tijd en kontekst van wat het Verdinaso en het militiefenomeen ervan was. Een aanrader.

W.M

D. DECUYPERE, *Dorp zonder grenzen. 1940-1945. Epicentrum Geluwe*. Geluwe, in eigen beheer, 1985, 8°, ann., bibl., ill., ind., 523 p. (B 2654)

Geluwe en de Geluwnaars mogen zich gelukkig achten met deze gedetailleerde studie van het plaatselijk gebeuren tijdens WO II. De Auteur brengt een uitvoerig en goed gedocumenteerd relaas, met interessante illustraties.

W.M.

M. DUINSLAEGER, *Sire, er zijn nog Belgen*. Helios, Kapelen, 1986, 96 p. (B 2788)

De vroegere Militaire Commandant van het Paleis der Natie geeft zijn (gedeeltelijk autobiografische) visie op bezetting en verzet die hij als jongeman meemaakte. Het kan volgens hem een antidotum zijn voor de "groeiende verdeeldheid onder de inwoners van ons vaderland".

D.M.

Eresaluut aan Ger Schmook. VVBAD, 1986, 123 p. (Bibliotheek-kunde 36) (B 2874)

Verschillende bijdragen over de levensloop van de Antwerpenaar Schmook. Vooral het artikel van Marjan Knockaert over de periode 1929-1937 bij de Algemene Diamantbewerkersbond en van Emiel Willekens over de periode vanaf 1937, toen Schmook conservator van het AMVC en stadsbibliothecaris was, interesseren ons.

D.M.

L. GENICOT, *Racines d'Espérance. Vingt siècles en Wallonie par les textes, les images et les cartes*. Bruxelles, 1986 (B 2839)

Dit boek schrijven, moet een plezier geweest zijn voor de auteur. De grote specialist van de Middeleeuwen en eeuwige globetrotter is inderdaad steeds verliefd gebleven op de Waalse grond. Die liefde belet niet dat er rechtlijnig geredeneerd wordt en wetenschappelijk gewerkt, maar gepaard aan gevoeligheid en christelijk ideaal. Niet alleen is het boek goed geschreven maar het vormt werkelijk een "grote reportage door de eeuwen heen" over het schitterende Waalse verleden dat ook borg staat voor de toekomst.

P.M.

J. GHEERAERT, *Bericht uit Bredene*. De Vries-Brouwers, Antwerpen, 1987, 53 p. (B 2871/2)

De auteur reconstrueert het verblijf van een groepje belangrijke Duitse emigranten-auteurs aan de Vlaamse kust na 1933. Joseph Roth, Stefan Zweig, Egon Kisch, Arthur Koestler en anderen hadden zich hier inderdaad voor korte of langere tijd bevestigd. Gheeraert schreef er een verslag over dat men niet zonder ontroering leest.

D.M.

Een hart voor mensen. 300 jaar Hospitaalzusters te Aalst. Van de hervorming van 1685/86 tot heden, Aalst, 1986, 240 p. (B 2886)

In dit gedenkboek worden slechts enkele bladzijden gewijd aan de tweede wereldoorlog. Er wordt o.m. aandacht besteed aan de evacuatie op 10 mei 1940, toen er die voormiddag nog vijftien operaties moesten worden uitgevoerd, en die tussen mei en september 1944, omwille van de geallieerde bombardementen.

F.S.

X. MABILLE, *Histoire politique de la Belgique. Facteurs et acteurs de changement.* Bruxelles, 1986 (B 2837)

Mabille begint zijn boek in 1780 om het ontstaan en de evolutie van een staat te beschrijven die gebaseerd was op laïcisering, centralisatie en industrialisatie. Hij eindigt met de huidige crisis en de staatshervorming die eruit voortvloeide.

Het is een hele prestatie de methodes van de CRISP op een periode van 200 jaar toe te passen. Ook dit boek is : informatie, analyse, synthese.

P.M.

H. MOSZKIEWIEZ, *Inside the Gestapo. A young woman's secret war.* London, The Bodley Head, 1987 (B 2883)

Wij hebben elders reeds de gelegenheid gehad dit boek uitvoerig te bespreken (zie *Knack*, 17e jrg. nr. 21 - 27 mei tot 21 juni 1987). Het volstaat hier te stellen dat Moszkiewicz' verhaal (een joodse vrouw die infiltreert in de Gestapo in dienst van het verzet) op zo veel punten in tegenstrijd is met de realiteit van het verzet en van de Sipo-SD activiteiten in België, dat wij het als verzonnen dienen te bestempelen. Wij moesten echter het antwoord schuldig blijven op de vraag : "Waarom heeft de schrijfster dit verhaal, 40 jaar na de feiten als waarheidsgetrouw voorgesteld ?".

R.V.D.

Oesterreicher im Exil. Belgien 1938-1945. Eine Dokumentation Hrg. D.O.W. Wien-München, 1987, 165 p. + ill. (B 2870)

Het belang van de Oostenrijkse emigratie in België, haar diversiteit (van monarchisten tot communisten), haar activiteit voor en tijdens de oorlog zijn gekend. Jean Amery heeft er enkele romans aan gewijd.

In de reeks van het D.O.W. over "*Oesterreicher im Exil*" verscheen nu het deel gewijd aan België, met tientallen originele getuigenissen en dokumenten. Herta Stuberg, een van de militanten van de emigratie, schreef het zeer goede inleidende wetenschappelijke hoofdstuk.

J.G.

J.-P. PALLUD, *Ardennes. Album Mémorial. 16 décembre 1944-16 janvier 1945.* Editions Heimdal, Bayeux, 484 p. (B 2884)

Het gaat hier om een enigszins gewijzigde versie van het in het Engels verschenen boek van Pallud, *Battle of the Bulge. Then and now.* Het is het zoveelste kijkboek over de Ardennenslag. Op de flap staat wel dat dit "het definitieve en komplette" werk over die veldslag is, maar de lange lijst

publikaties over het oorlogsgeweld in de Ardense bossen is met het boek van Pallud zeker niet afgesloten. De Slag om de Ardennen behoort nu eenmaal tot een zekere epiek die tot de verbeelding van een groot aantal mensen zal blijven spreken, die op dergelijke boeken nooit zullen uitgekeken raken.

F.S.

A. PEERENBOOM, *Drie generaties vlaamse strijders in Brussel. Mémoires*. Brussel, Archief en Museum van het Vlaams Leven te Brussel, 1986, 8°, ill., 111 p. (B 2825)

Een liefdevolle blik op honderd jaar flamingantisme te Brussel, door iemand die het eerder op de achtergrond, allemaal meemaakte. De toetsen die de auteur aanbrengt over activisme, VNV en Staf De Clercq doen echter naar meer verlangen.

W.M.

J. PUTTEMANS, *De bezetter buiten. Beknopte historiek van het Onafhankelijkheidsfront*. Nioba, 1987, 112 p. (B 2851)

Zoals de auteur zelf stelt, betreft het hier een vluchtige kennismaking met een van de belangrijkste verzetsbewegingen van ons land tijdens de oorlogsjaren. Een aantal gegevens betr. het OF werden erin opgeslagen en chronologisch geordend.

D.M.

P. QUAGHEBEUR, *Welzijn door Vooruitzicht. Een kijk op de christelijke mutualiteitsbeweging in het arrondissement Gent tijdens de 19e en 20ste eeuw*. Verbond CM, Gent, 248 p. (B 2887)

De geschiedenis van de mutualiteit tijdens de tweede wereldoorlog wordt in één paragraaf afgedaan. Jammer. Terecht onderstreept de A. dat de discussie omtrent de invoering van een eenheidsmutualiteit in een ruimer kader van "maatschappelijke zekerheid" werd geplaatst. In welke mate beïnvloedden de ideeën die tijdens die onderhandelingen tot uiting kwamen de naoorlogse invoering van de verplichte ziekteverzekering? Waarom ging de A. dit thema uit de weg?

F.S.

La Résistance culturelle en Belgique 1940-45. Rue des Usines, n°s 12-15, Bruxelles, 1986, Fondation Gueux, 250 p. (B 2894)

Dit project van de ploeg van het tijdschrift "*Rue des Usines*" wilde de hele klandestiene productie nagaan op haar culturele betekenis. Tekeningen, karikaturen, grafische elementen, gedichten, liederen... "spreken" in dit boek. Ook wat in de concentratiekampen op dit vlak gebeurde, komt aan bod.

Het vormt geen bloemlezing, maar een geheel nieuwe kritische reflexie waarin zelfs cijfergegevens voorkomen. Het werk bewijst dat men het verzet niet kan kennen zonder er zijn culturele dimensie bij te betrekken.

J.G.

M. STEINBERG, *La traque des juifs, 1942-1944 (L'étoile et le fusil - deel 3)*. Bruxelles, 1986, 2 delen, 570 blz. (B 2864)

Met deze 2 delen over de periode najaar 1942 - bevrijding rondt Maxime Steinberg zijn doorwrochte studie over de joden in België tijdens de bezetting af. Hij beschrijft hoe de joden massaal onderduiken, hoe de solidariteit groeit en het verzet zich organiseert. Veel aandacht wordt daarbij besteed aan de guerilla van de joodse partizanen. Het besluit van Steinberg luidt : het is de niet-volgzaamheid (of ongehoorzaamheid) die de *Endlösung* uiteindelijk deed mislukken, tegen de raadgevingen van bepaalde joodse notabelen van de Jodenvereniging in België. O.i. zal niemand - ook niet verder historisch onderzoek - nog rond dit besluit kunnen.

R.V.D.

P. TAGHON, *Gent, mei 1940*. Historica, Gent, 1986, 288 p. (B 2834)

Dit werk kan gerust model staan voor een beschrijving van militaire gebeurtenissen in een grote lokaliteit. De A. is erin geslaagd de *in se* saai gegevens over troepenbewegingen en strategische kronkels allerhande in een boeiend relaas om te zetten. Bovendien worden alle hoofdstukken rijk geïllustreerd met oordeelkundig gekozen foto's en duidelijke kaarten. Het is wel jammer dat het lot van de gewone Gentenaar in die turbulente periode niet aan bod komt.

F.S.

A. THILL, *L'insaisissable Patriote des Ardennes*. Chauveheid, Stavelot, 1979, 376 p. (heruitgave) (B 1628)

Het is moeilijk het echte aandeel van de auteur in dit boek aan te wijzen. Langs de andere kant is het gemakkelijk de passages terug te vinden die - zonder bronvermelding - uit andere werken werden overgenomen. Het is een weinig elegante handelswijze die de waarde van de stukken die door de auteur zelf geschreven werden, hypotekeert.

J. BOURGUET

Een toren voor boeken. Henry Van de Velde en de bouw van de universiteitsbibliotheek te Gent. Tentoonstellingscatalogus, RUG, 1985, 214 p. + ann. (B 2872)

Een gedetailleerde studie over ontwerp en bouw van de

Gentse boekentoren, die ongetwijfeld een zeer specifieke plaats inneemt in het verloop van de moderne architectuurgeschiedenis. Een must voor elke geïnteresseerde. Rijkelijk geïllustreerd.

DM

De Universiteit te Leuven 1925-1985. UPL, 1986, 399 p. (B 2827)

In het derde deel van deze kanjer werden tientallen bladzijden gewijd aan de jaren 1930-1950. Na een historisch overzicht worden de "instellingen", de universitaire gemeenschap, de materiële voorzieningen, het leven van de faculteiten, het dagelijks leven en de universiteit in maatschappij en kerk onder de loep genomen. Niet te missen.

D.M.

J. VAN OFFELEN, *La ronde du pouvoir. Mémoires politiques.* Bruxelles, 1987, Hatier, 360 p. (B 2863)

Een politicus vertelt zonder valse bescheidenheid over zijn carrière. Het "kleine" partijleven maar ook vergaderingen en hard persoonlijk werk komen aan bod. Maar voordien had deze militant van de liberale jongeren de bezetting meegemaakt. Hij is tegen de nieuwe orde maar ook - en dat lag minder voor de hand - tegen de "leopoldistische Belgen, die klaar stonden om een nieuw regime te aanvaarden". Hij ligt mee aan de oorsprong van een van de eerste sluikbladen, *Le Clandestin*.

Als econoom komt hij na de oorlog in diverse ministeriële kabinetten terecht. In dat verband kon hij tot nu toe onbekende feiten onthullen over de houding van de liberale ministers tijdens de koningskwestie.

J.G.

J. WANTY, *Combattre avec la Brigade Piron.* Collet, 1985, 213 p. (B 2841)

De auteur beschrijft de moeizame ontwikkeling van de Belgische strijdkrachten in Groot-Brittannië 1940-44 en de bevrijdingsveldtocht. Als lid van de zgn. Brigade Piron staat deze in het middelpunt van zijn welwillende belangstelling.

D.M.

J. WILLEQUET, *La Belgique sous la botte. Résistances et collaborations 1940-1945.* Paris, 1986 (B 2824)

De auteur schrijft als getuige van de gebeurtenissen. Ook blijkt duidelijk de geschiedenisopvatting van de auteur van *Albert I*. Het is een evenwichtige vermenging van onwrikbaarheid en tolerant humanisme, de twee voornaamste kwaliteiten.

teiten van een echte liberaal. Dat mag paradoxaal lijken, maar het is misschien de beste weg naar objectiviteit.

5% van de Belgen heeft een actieve rol gespeeld tijdens de bezetting. De auteur poogt de houding te begrijpen van degenen die in het verzet en in de collaboratie terechtkwamen. Dit gebeurt zonder manicheïsme en met oog voor de complexiteit van het probleem.

P.M.

Een belangrijk werkinstrument

J.-P. HENDRICKX, *Repertoire des mémoires de licence et de Thèses de doctorat présentés dans les départements d'histoire contemporaine des universités belges. T.I : 1945-1975* (Centre Interuniversitaire d'histoire contemporaine, *Cahiers*, 100), Louvain-Bruxelles, Nauwelaerts, 1986, 8°, ind., XX-214 p.

Menig student in de geschiedenis kan ervan meespreken : na enkele maanden werk ontdekken dat er reeds een studie bestaat over het onderwerp dat hij bestudeert. Dit *Repertorium* kan de student in de hedendaagse geschiedenis voortaan behoeden voor zo'n onaangenaam avontuur. Maar dat is niet de grootste verdienste van dit boek. Belangrijk is vooral dat een documentaire rijkdom die dikwijls te vlug in de universiteitsbibliotheken vergeten raakt, hier toegankelijk wordt gemaakt. Na een zo grondig mogelijk onderzoek stoomde Hendrickx een lijst klaar van zo'n duizend titels. Telkens worden vermeld de bewaarplaats(en) en de publicaties die er eventueel uit voortvloeiden.

Om een idee te geven van het citatenwerk en de zin voor nauwkeurigheid van de medewerker van de *Revue d'histoire ecclésiastique* : hij heeft 981 van de 1093 behandelde verhandelingen zelf ter hand genomen.

Het *Repertorium* bevat zeven grote rubrieken waarvan de tweede, *Relations internationales et coloniales, affaires militaires et guerres mondiales*, ons vooral interesseert. Het gebruik van dit kostbare werkinstrument wordt vergemakkelijkt door een uitgebreide inleiding, een persoons- en zakenindex. Het overzicht van Hendrickx loopt tot in 1975. Voor de periode erna bestaan er twee overzichten (1975-80 en 1980-85) van de Belgische Vereniging voor nieuwste Geschiedenis. Maar hun samenstellingscriteria zijn anders en men kan alleen maar hopen dat Hendrickx een tweede deel zal toevoegen aan zijn uitstekend werk.

Alain DANTOING

G I F T E N

In deze rubriek de lijst van de dokumenten door het Centrum ontvangen (vgl. ook de rubriek Archieven, Bibliotheek, Verzamelingen). Wij houden eraan de milde gevers onze oprechte dank te betuigen.

Deze zestiende lijst, afgesloten op 30 mei 1987, bevat de klasseringsnummers van de giften aan het Centrum. De giften vermeld zonder nummer werden nog niet geklasseerd.

Belangrijke giften

In 1987 kwam de fototeek van het Centrum in het bezit van de ongeveer 500 panelen die werden gebruikt voor de ASLK-tentoonstelling over "Het dagelijks leven in België. 1940-1945", die van 28 december 1984 tot 24 maart 1985 in de lokalen van die instelling werd gehouden. De katalogus van deze uitzonderlijke verzameling kan in de leeszaal van het Centrum geraadpleegd worden.

Wij stellen er prijs op de Culturele Dienst van de ASLK en vooral de heren A. Fonck, R. Gobijn en P. Roelants biezonder hartelijk te bedanken voor het in bewaring geven van zo'n exquisiet ikonografisch materiaal.

Mevr. Christine Somerhausen-Denuit is begonnen met het overmaken aan het Centrum van de oorlogs- en gevangenschapsarchieven van Luc Somerhausen, een van de stichters van onze instelling.

Reeds te signaleren valt de neerlegging van een volledige verzameling van het gezochte *Bulletin d'Information des Prisonniers Politiques, Résistants et Combattants* dat hij van 1953 tot 1980 opstelde (R 1064).

A. Boeken, tijdschriften, brochures

- ALEXANDRESCU, Ion (Bukarest): *Economia româniei în primi ani postbelici*.
- ALGEMEEN RIJKSARCHIEF (Brussel): *Album Carlos Wyffels*, Brussel, 1987 (B 2900).
- A.R.A. (Hasselt) : A. Mertens, Mei 1940 (B 1084); F.M. Roeland, *Verzet in het Zuiden* (BrNL 5/58); F.M. Roeland, *Een Dapper onderwijzer* (BrNL 5/57); J. Franssens, *Op de Grens van een Wonder* (B 2347).
- ASSOCIAZIONE NAZIONALE EX INTERNATI FEDERAZIONE DI FIRENZE (Firenze): *I Militari Italiani internati dai Tedeschi dopo l'1 Settembre 1943 (Atti del Convegno di Studi. Firenze-14/15 novembre 1985)* (8248).
- BENET, Jacques (Asnières): *Historique de la création et des activités du Rassemblement national des Prisonniers de Guerre* (R.N.P.G).

- BUGHIN, J. (Brussel): F. Bouafif-Hoebanx, 50 boulevard de l'Abattoir, ouvrage réalisé à l'occasion du 50e anniversaire de l'Institut des Arts et Métiers (B 2737).
- BURKEL, J.Ch. (Ciney): L'étonnant exode d'une famille belge en 1940 (B 2902).
- CLEEREMANS, Jean (Brussel): 3 brochures; Livre blanc sur les camps de concentration soviétiques (6613).
- DE BEHR, L. (Vilvoorde): Mémoires 1940-1945 (JP).
- DE VOS, Jacques (Gent): N. West, MI5. British Security Service Operations.
- DIDISHEIM, René: La Brigade Belge en Normandie (BrB 14/10).
- DOOMS, Pierre (Saive): Archieven (Icono): Kopie van Bankbiljetten (W.O. II).
- DUVOSQUEL, J.M. (Brussel): De Spaanse burgeroorlog. Affiches en Karikaturen (B 2808); La Guerre d'Espagne. Affiches et Caricatures (B 2809).
- ERAUW, Fernand (Ottenburg): *Bulletins de l'International Tracing Service* (BrBRD 1/26-1/30).
- FACULTE UNIVERSITAIRE DE THEOLOGIE PROTESTANTE (Brussel): Plan Henri-De-mont de 1908 développé et proposé aux alliés en 1918 (8566); L. Thomas, Nancy-Münster. Six mois de captivité (8567).
- FEDERATION DES MUTUALITES SOCIALISTES ET SYNDICALES DE LA PROVINCE DE LIEGE (Liège): Espagne 36. La lutte antifasciste et la Guerre civile à travers l'affiche.
- FERON, de H. en Mevr. Marcel (Brussel): Remy, La Nuit des oliviers (4510); J.L. Curtis, Les Forêts de la nuit (8593).
- FEYTENS, Pol (Merchtem): A. Testibus, Het parlement in den storm (B 137); Weerstand ! (BrB 5/11); R. de Dorlodot, Pour une juste répression contre les manoeuvres politiques, arrestations arbitraires, atrocités honteuses (BrB 10/9); L'I.G. Farben A.G. (BrB 16/149); 1 nr *Freude und Arbeit* (R 185); Les hommes du jour J (BrD 13/84); E. Vincent, Leopold III (B 763/5); G. Winsch, Englands Regiment in Palästina (BrD 3/28); L. Nauwelaerts, In dienst des Konings (B 2877); Dagboek van Joseph Goebbels (8570); N. Belina-Podgaetsky, In Rooden Storm (8571); N. Belina Podgaetsky, Uit den storm (8572); R. Brasillach, Léon Degrelle et l'avenir de "Rex" (B 2878).
- FONDATION NATIONALE DES SCIENCES POLITIQUES. SERVICE DES ARCHIVES D'HISTOIRE CONTEMPORAINE (Paris): D. Le Roux, Inventaire des Archives de l'Ecole libre des Sciences politiques (1872-1945); M.B. Chevignard-Segurret, Inventaire des Archives de la Commission de Représentation Patronale; Inventaire des Fonds Louis et Thérèse Dispan de Floran.
- GARCIA RIOS, Angel (Brussel): R. Petitfrère, La Mystique de la Croix Gammée (8596).
- GIL (St. Genesius-Rode): Gil, Gil raconte. 8 oct. 1922 au 15 sept. 1984 (B 2830).
- GRANDY, Sir John (London): Imperial War Museum. Report 1983-1985.
- HALL, Mevr. W.M. Aubrey (Ohio, USA): *News from Belgium and the Belgian Congo* (nov. 1942-dec.1945), uitgegeven door het Belgian Information Center, New York (R 1638).
- HOFMAN, M. (Brussel): 4 exemplaren van *S.H.A.E.F. Bulletin quotidien du Haut Commandement Allié*, 1945.
- HOOVER INSTITUTION (Californië, USA): R. Werbrouck, La Campagne des troupes coloniales belges en Abyssinie (B 1175).
- HUYBRECHTS (Brussel): C. Chant-R. Humble e.a., Histoire de la guerre aérienne (8380); G.J. George, They betrayed Czechoslovakia (8381).
- JONES, Isabelle: I. Jones, La Marine marchande belge pendant la seconde

- guere mondiale, thesis ULB, 1986 (TH 282).
- JUNGEBLUT (Meppen): E. Kosthorst en B. Walter, Konzentrations- und Strafgefangenenlager im Emsland 1933-1945 (2 ex.) en Konzentrations- und Strafgefangenenlager im Dritten Reich (3 vol.) (8283).
 - KADOC (Leuven): *ACV maandblad*: 1936 tot 1951; *Notes de pastorale jociste*: 1947 tot 1951 (20 nrs); *Kultuurleven*: 1940, I; *L'Actualité Politique*: 1945-1948 (3 nrs); *Miles Christi*: 1939 (30 nrs); *Gloed*: 1950 (12 nrs); *Trouw*: 1950, 1952, 1955 (3 nrs); *Tijl*: 1952 (3 nrs); *Documentatie ACV*: 1947-49, 1952-53 (25 nrs); *Jong-KAJ-Leiding*: 1944 (1 nr); *Proostenblad*: 1935-1938 (11 nrs) en 1944 (1 nr); *Ons Volk*: 1927 tot 1934 (133 nrs).
 - KOHLBACHER, Jan (Eisden): Eisden. Van Scheetskoel tot Zandberg (B 2785/-14).
 - KONINKLIJK LEGERMUSEUM (Brussel): R. Boijen, Inventaris van het Archief-fonds Officierendossiers 1 tot 1000, nr 27 (B 2797); R. Boijen, Inventaris van het Archief-fonds Officierendossiers 1001 tot 2000, nr 29 (B 2800); L. De Vos, Het effectief van de Belgische Krijgsmacht en de militiewetgeving 1830-1914 (B 2801); R. Gahide, Inventaire des pamphlets de la révolution brabançonne conservés au Musée royal de l'Armée, nr 26 (B 2798); B. Van Rinsveld, Inventaire du fonds d'archives "Belgique-Etranger". Documentation et offres diverses, nr 28 (B 2799).
 - KONINKLIJKE MILITAIRE SCHOOL (Brussel): Yvan Chalet, L'Armée secrète. Historique de la Zone I (TH 275).
 - LEROY, M. (Brussel): La terreur du fascisme Morthyste dans le Nord-Ouest de la Roumanie (septembre 1940-octobre 1944) (8247).
 - LEVY, P.M.G. (Gembloux): E. Vandoren, Les Tribulations du Manager de La Libre Belgique Clandestine 1914-1918 (B 2831); O. Millard, Non Censuré. Historique de la presse clandestine 1914-1918 (B 2829).
 - LOUCHE, M. (Brussel): Histoire du nazisme: les SS (8578); L'historique de l'Escadron d'autos blindées de la Brigade "Libération" (B 2747/1); A. Harris, Vleugelen der overwinning (7951); twee brochures over het kamp van Beverlo; *Kamp van Beverlo* 1973-1984 (ingebonden collectie), maart-dec. 1985 (R 1566).
 - MARTIN, Dirk (Berchem): J. Boehmer, Eupen-Malmedi bleibt deutsch ! (B 2821); R. Brulez, Het mirakel der rozen (B 2743); F. Clijmans, Wederopbouw van Rubens' woon- en werkhuis (B 2846); H. Cobb, Les sentiers de la gloire (8397); J. De Bruyn, De Speelman en zijn zoon (B 2823); H. Gerlach, Die verratene Armee (8467); D. Pope, Decoy (8403); Taschenlexikon der deutschen Literatur (8422); W. Hermans, Der Untergang des westlichen Bürgertums (B 2807); F. Wöss, Der Fisch beginnt am Kopf zu stinken (8395); *Coeurs Belges*: 1945, 1-IV, 1946, 1-III (R 258).
 - MINISTERIE VAN BUITENLANDSE BETREKKINGEN (Brussel): Aanwinsten van de Afrikaanse bibliotheek. Maandelijkse lijst nrs. 8 en 9, 1986 (LG 5/17-18).
 - MINISTERIE VAN LANDSVERDEDIGING. CENTRALE MILITAIRE ADMINISTRATIE. BIBLIOTHEEK (Brussel): Aanwinstencatalogus, 1986, 1e semester.
 - MINISTERIO PER I BENI CULTURALI E AMBIENTALI (Roma): Bibliografia dell'archivio centrale dello Stato (1953-1978), I (8594); Guida Generale degli archivi di Stato italiani.
 - MORTIER, G. (Zwijnaarde): A. Hitler, Mon Combat (uittr.), 2 ex. (5785 en 8490); R. Scheppers, Fascisme (B 1601); D. Cnudde, Oorlogsherinneringen of het schandaal der Gentsche "zuiveraars" (B 297/2); *De Volksvijanden ontmaskeren* (5 nrs); *"Het Vuurslag. Orgaan van den Nationalen Bevrijdingsstrijd"* (3 nrs).
 - OOMS-WOUTERS, A. (Hasselt): J. Ooms, Mocht Dr. Elias zijn hoofd redden.

- PAULUS, Georges (Petit-Rosière): E. Alby, La Captivité du trompette Escoffier, t.I (8439); L. André, Jean-François Aerts le brigadier récalcitrant. Histoire et journal de guerre d'un jeune soldat (B 2819); J. Anglade, Le voleur de coloquintes, Sélection du Reader's Digest (8463); R. Aron, Histoire de Vichy, 1940-1944, t.II (8438); Cpt. Beaujot, Relation de la captivité du Capitaine Beaujot (B 2816); C. Bernadac, La Kriegsmarine (8429); P. Biron, Mon Mononke sous l'occupation (B 2820); P. Bonnacarrère, Par le sang versé. La Légion Etrangère en Indochine (8434); V. Broutout, Zucker-Fabrik Scheune ou les contes de la sucrerie (B 2785/13); Les Conventions de Genève du 12 août 1949. Résumé à l'usage des militaires et du public (BrCh 4/19); R. Debenedetti, La Médecine militaire (8445); J. Debû-Bridel, La Résistance intellectuelle (8433); J. de Launay, La grande débâcle 1944-1945. Sept millions de civils fuient devant l'Armée rouge (8436); R. Dietrich, Kleine Geschichte Preussens (8440); Dossier de l'Europe des Six. Du plan Schuman à la Commission Rey: où en est la Communauté ? Où va-t-elle ? (8456); L'Esprit international et l'enseignement de l'histoire (8430); J.M. de Foville, La Collaboration (8451); Guide spécial Berchtesgaden (BrD 8/210); A. Guinnard, Trois ans d'esclavage chez les Patagons. Récit de ma captivité (8432); Institut international d'études stratégiques. Situation stratégique mondiale (traduit de l'anglais par L. Dambert) (8462); P. Keller, Au temps de Staline. A la recherche des prisonniers libérés en URSS; M. Meyer, L'Allemagne inachevée (8457); F. Mitterand, Politique (8446); J.P. Norre, L'inflation du généralat face au mythe du commandement suprême (8447); J. Oth, Le courrier des prisonniers belges en 40-45 in *Cahiers de Philatélie*, nr 5 (BrB 11/51); Th. Plievier, Stalingrad (roman traduit de l'allemand par P. Stephano) (8458); A. Ramaekers, Souvenirs d'Allemagne. Ce que fut en général la vie réelle des Prisonniers de guerre 1914-1918 (B 2785/12); Rémy, "...Et l'Angleterre sera détruite !" (d'après l'enquête de Victor Alexandrov) (8428); Serrigny, Trente ans avec Pétain (8460); B. Tuchman, Le Secret de la Grande Guerre (8461); O. Wormser, L'Univers concentrationnaire (8443); Général X.Y., Réflexions sur l'Art de la Guerre (8459); A. Zoller, Douze ans auprès d'Hitler. Confidences d'une secrétaire particulière d'Hitler (8442); R. Crenz, Stadt und Kreis Gumbinnen, Eine Ostpreussische dokumentation (8437); R. Koselleck, Preussen zwischen Reform und Revolution. Allgemeines Landrecht, Verwaltung und soziale Bewegung von 1791 bis 1948 (8455); B. Krieger, Der Kaiser im Felde (8431); J. Lukacs, Die Entmachtung Europas. Der Letzte europäische Krieg 1939-1941 (8435); H. Peitsch, Verlassen in der Heimat. Deutsche Schicksale in Ostpreussen nach dem Krieg (8444); C. Streit, Keine Kameraden. Die Wehrmacht und die Sowjetischen Kriegsgefangenen 1941-1945 (8454); Vo Nguen Giap, Victoire totale, tâche grandiose (8441); 10 Jahre nach der Vertreibung, Ausserungen des In- und Auslandes und eine Zeittafel (8452).
- PEVTCHIN, Mevr. (Brussel): collectie van *Paris Match*, 1939-1940 (R 254).
- PROVINCE LIMBURG: Bibliografie Limburg 1979 & 1981 (LE 2/31).
- RICKIER, M. (Brussel): 3 nrs van de *Revue Générale* 1981/82 (R 923).
- RTL EDITION (Luxembourg): J. de Launay et P. De Saint-Hilaire, Affaires secrètes du IIIe Reich (8159).
- RUELLE, Pierre (Mons): L'art de mentir. Petit manuel à l'usage de tous ceux qui s'exercent à l'art délicat du mensonge.
- STEENHAUT, W./AMSAB: *Terre et Nation*, 1941, 1942; *Volk en Bodem*, 1941, 1942, 1943; *Signal*, nov. 1940-april 1941; *DeVlag*, 1942, 1943, 1944; *Cas-sandre*, okt. 1940-aug. 1944; zeer veel brochures betr. antikommunisme, Rex, Vlaamse collaboratiebewegingen...; een verzameling dagbladen uit de

- periode juni 44-aug.44: *Vooruit*, *De Dag*, *Le Nouveau Journal*, *De Gazet*, *L'Avenir*, *Le Pays Réel*; enkele nrs van *Nieuwe Internationale Revue van den Arbeid*, 1940-1942.
- VAN BOXEM, Koen (Rumst): Eindverhandeling. De houding van de liberale partij tegenover de koningskwestie, 1945-1950.
 - VAN CRAEN, Chris (Mechelen): Belgium's and Luxemburg's 2000 largest companies and their financial figures (B 2868); R. Derine, Aktuele Vlaamse standpunten (B 2789); Gesprekken op donderdag. Theun de Vries praat met Jan Boelens (8394); H. van der Werf, Stemmen voor Europa (8404); Gedenkboek 1865-1965 van de ASLK (B 2796); M. Huberty e.a., L'Allemagne dynastique, t.I (8405); Dansk Kulturdebat 1918-39 (8370); H. Van der Wee-M. Van der Wee-Verbreyt, Mensen maken geschiedenis. 50 jaar Kredietbank (B 2871/6); C. Van Craen, De duitstalige gemeenschap in het kader van de staatshervorming (TH 292); *Les Feuilletés bleus*, 1940, 11 V. (R 1673).
 - VANDERLINDEN, Jean-Marc (St Genesius-Rode): brochures; *Les Cahiers Socialistes*, 7 ex. (R 1283).
 - VAN DE VELDE, J. (Neerpelt): 1 brochure: Les Centres pénitentiaires miniers.
 - VAN EERDENBRUGGHE, Jean (Brussel): 2e Brigade Yser 44-46 (B 2898).
 - VAN HEMELRIJCK, W. (Brussel): Ministère des Affaires étrangères, Liste mensuelle des Accroissements de la bibliothèque centrale, n° 2, 1986.
 - VAN MOERBEKE, Denise (Luxemburg): Lucien Van Moerbeke (1901-1986) (2835/13).
 - VAN DEN NOORTGATE, Guy (Brussel): Vie et oeuvre de Narcisse Struvay (B 2903).
 - VAN WELDE, Armand (brussel): 1 map kranten en diverse dokumenten.
 - VELDEKENS, Jacques (Brussel): Résistance, n° spécial de la revue "*L'Art Belge*" (B 2899).
 - VLAEMYNCK, C. (Brugge): C. Vlaemynck & J. Jonnaert, Het oorlogsgedenkteken van het Sint-Lodewijkscollege in het zilverpand te Brugge (B 2730/10).
 - WEIDINGER, Otto (Malen): Tulle et Oradour. Tragédie franco-allemande; Tulle und Oradour. Eine deutsch-französische Tragödie.
 - WILLEMS, H. : enkele artikels uit *Contact Patriotique*, n° 21 (B 2871/5).

B. DOKUMENTEN, ARCHIEVEN

- BIARD, M. (Lobbes): Liberté, une vie de résistant.
- BOURGUET, Col. Jean (Grivegnée): Histoire de la 31e Cie de l'Armée belge des partisans (B 2195).
- BURKEL, J.Ch. (Ciney): Dans un bagne nazi... Breendonck (1943) (B 2901).
- CABERG, Pierre : Campagne des 18 jours. Souvenirs de Pierre Caberg (Arch.).
- CARON, José (Hasselt): Fotos over de vernieling en het bouwen van een noodbrug over het Albertkanaal in 1941.
- DAGNELIE-DE LEENER, Claudine (Gembloux): R. Modley, A history of the war (7632); M. Albrand, No Surrender (8408); J. Steinbeck, Bombs away. The story of a bomber team (8407).
- DELCOURT, Maj. Fernand (Brussel): Brochure over de Belaac, 1945-1950 (BrB 14/78); Typeplan van een nieuwe BELAAC-Club in Duitsland (12 E 3); Fotos en wenskaart m.b.t. de BELAAC.
- DE SCHIJTENEER, Pierre (Brussel): Persknipsels; uittr. van *Hautes Fagnes*, , nr 1/1970, nr 3/1971 (K 1206-1207).

- D'HELFT, R. (Waterloo): 30 nummers van *Vers l'Avenir* (R 337) en *Naar Wijd en Zijd* (R 308).
- DIDISHEIM, René: Au-delà de la légende. L'histoire de la Brigade Piron (B 20).
- FALQUES, Raymond (Brussel): Groupe général de sabotage de Belgique (BrB 8/99).
- FLAGOTHIER, R. (Brussel): de l'Institut National d'Histoire Sociale à l'Institut Emile Vandervelde, in *Socialisme*, nr 195-196, 1986 (B 2785-12).
- GENTY, Louis (Nivelles): Dokumenten over het verzet en het dagelijks leven.
- GOTOVITCH, José (Brussel): Dokumenten over de uitzendingen van de RTBF "La Collaboration" (W 18).
- HANSON, Anne: *Les Annales politiques et littéraires* (1 nr); *Bulletin de la S.E.P.E.S.* (1 nr); *Les Cahiers du CRESUP* (1 nr); *Volk und Welt* (1 nr); 18 brochures; N. Hirson, Paul Vanden Boeynants (B 2745); A. Ehrt, Révolte armée (8268); M.A. Musmanno, La fin de Hitler (8269); (A. Bluté), Face aux Juifs (8270); M. Bucard, Les tyrans de la IIIe (8271).
- INSTITUT UNIVERSITAIRE MARTIN BUBER: 1 lot van het tijdschrift *Résistance Unie* (R 498); enkele diverse tijdschriften.
- KIRSCHEN, Etienne-Sadi (La Hulpe): Carnets de campagne d'une guerre gagnée (persknipsels).
- KOCH-KENT, Henri (Luxemburg): Persknipsels; Brief van Claude E. Levy-Raus aan Eve Ruggieri.
- KOHLBACHER, J. (Eisden): Dagboek van Jean Gorissen; Oorlogsherinneringen en krijgsgevangenschap (10 mei 1940-27 januari 1941).
- LAMBERT, Joël (Gosselies): Emile Maufort, in *Cocoricoflam*, (1987) (B 2835/4).
- LAUDELOUT, M.: Lijst van artikels in *Cassandra* en *Le Nouveau Journal* m.b.t. L.F. Céline. Uitr. *Bulletin Célinien*.
- LEROY, Edmont (Nassogne): 1 kaart.
- LOUCHE, Marius (Brussel): Bevrijding van Leopoldsburg en Lommel (W 20); 1 kaart van het kamp van Beverlo; Dagboek Louis de Borman over de bevrijding van Leopoldsburg; Dokumenten m.b.t. de bevrijding van Heppen en Leopoldsburg.
- MATHOT, René (Frasnes-en-Fagnes): R. Mathot, De la Meuse à l'Ardenne 1 (K 1194).
- MOERKERKE, F.: verschillende stukken: burgerlijk mobilisatieboekje, dagboek ... (LU 2).
- PAULUS, Georges (Ramillies): Comité International de la Croix-Rouge, Les Conventions de Genève du 12 août 1949 (8453); Comité International de la Croix-Rouge, Les Conventions de Genève du 12 août 1949. Résumé à l'usage des militaires et du public; Rapports et documents d'enquête, 4e vol., Rapports sur les mesures législatives, judiciaires, administratives et politiques prises par les Allemands pendant l'occupation: Rapport d'ensemble et conclusions (B 2815); Rapports et documents d'enquête, 2e vol., Rapports sur les déportations des ouvriers belges et sur les traitements infligés aux prisonniers de guerre et aux prisonniers civils belges (B 2814).
- PINCHART, H. de (Brussel): Administratieve dokumenten, persknipsels, staatsbladen ... (Diverse).
- PRELLE de la NIEPPE, Réginald de (Brussel): Dokumenten over Pierre Laval (Dossier Laval : Persknipsels en personaliteiten); Dr. Eloise Kühm-Leitz, Survivre dans une prison de la Gestapo (Persknipsels).
- ROBA, Jean-Louis (Charleroi): J.L. Roba, Charleroi dans les rapports de

- l'OFK 520, in *Le Rappel*, (reproductie van persknipsels), aug. 1986 en La Légion Wallonie, in *La Nouvelle Gazette* (id.) (K 1195).
- ROELANDS, F. (Brussel): 3 brochures; J.B. Tito, Oeuvres militaires choisies (8278).
 - SEGERS, C.G. (Deurne): 8 fotos van de drukkerij van "Onafhankelijk België" (Coll. fotos).
 - SYNDICAT D'INITIATIVE DE LA THIERACHE (Momignies): 13 fotos betr. de bevrijding van Momignies (Coll. fotos).
 - VAN DE VELDE, J. (Neerpelt): Dokumenten betr. de moord op politieke gevangenen te Leopoldsburg, 6.9.1944.
 - VANHOUTTE, D. (Ingelmunster): 1 foto (Coll. fotos).
 - VAN ZUYLEN, A. (Brussel): 1 foto van zijn vader (Coll. fotos).
 - VOLMER, Prof. : Diverse archieven (Arch. E1).

C. DAGBOEKEN, ONUITGEGEVEN HERINNERINGEN

- DE KONINCK, E. (Dendermonde): Prelude tot 4 september 1944 (De luchtoorlog van 1 januari 1944 tot de dag waarop Dendermonde bevrijd werd) (JP-752).
- DELCOURT, Fernand (Brussel): Dokument over de Belgische passieve luchtverdediging, s.d. (JP 745).
- FRANCKEN-WODON, Mevr. René (Brussel): Notes du lieutenant Francken, 1 DTCA, E.M. IIIe Groupe (JP 750); Récit de guerre du lieutenant de réserve René Francken (JP 750).
- FRISQUE, J. : Verhaal van Anna Warburton, G.B. (JP 749).
- KAISERGRUBER, F.: Lettre à un aumônier (JP 331).
- LEVY, P.M.G. (Gembloux): Nota's van Marc Jottard, ere-ambassadeur te Madrid (betr. de doortocht van vluchtelingen in Spanje) (JP 386).
- MASSART, Camille (Brussel): La vie d'une section de projecteurs 2A/DTCA 1939-1940 (JP 733).

B I B L I O T H E E K
L I J S T V A N D E A A N W I N S T E N

Zoals vorig jaar is de lijst van aanwinsten
van de bibliotheek afzonderlijk verkrijgbaar
na eenvoudige aanvraag.

Redaktiesekretariaat : D. MARTIN

De redactie van deze aflevering werd afgesloten op 15/6/1987

Bladschikking en tikwerk : Nicole MEGANCK

Offsetdrukwerk : André FLAMEE

Verantwoordelijke uitgever
Jean VANWELKENHUYZEN
Paul vanden Thorenlaan, 36

ISSN 0772-1196

1160 BRUSSEL